

מסכת יומא פרק ה' - "הוציאו לו"

מז, א

רש"י

מתני'

הוציאו לו. מלשכת הכלים:
וכך היתה מדתה. מפרש בגמ':

גמ'

מחתה דקטורת. לחפון מתוכה:

משנה

הוציאו לו את הכף ואת המחתה,
חפון מלא חפניו ונתנו לתוך הכף.
הגדול - לפי גדלו, והקטן - לפי קטנו.
וכך היתה מדתה.
נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו.

גמרא

"מחתה"!?

תנא ליה: "נטל את המחתה ועלה לראש המזבח וחותר ויורד!"

התם - מחתה דגחלים,
והכא - מחתה דקטורת.

דתניא:

"הוציאו לו כף ריקן מלשכת הכלים,
ומחתה גדושה של קטורת מלשכת בית אבטינס".

153. מז, א

רש"י

לעיל. מחתה והדר נעיל
 קטורת בחפניו:
 הבאה אחת אמר רחמנא.
 בגחלים ובקטורת ולא שתי
 הבאות דכתיב (ויקרא טז) ולקח
 הכהן מלא המחתה גחלי אש
 מעל המזבח ומלא חפניו וגוי
 והביא מבית לפרוכת כדאשכחן
 בנשיאים. כף אחת מלאה
 קטרת:

"חפן מלא חפניו ונותן לתוך הכף.
 הגדול - לפי גדלו, והקטן - לפי קטנו.
 וכך היתה מדתה".

"כף" ביום הכפורים, למה לי?
 "ומלא חפניו והביא"¹⁴⁶ (ויקרא טז, יב) אמר רחמנא!

משום דלא אפשר.

דהיכי נעביד?
 נעיל והדר נעיל?!

הבאה אחת אמר רחמנא, ולא שתי הבאות!

נשקליה קטורת בחפניו ונחתיה מחתה עלה, וליעול.

כי מטי התם היכי לעביד?
 נשקליה בשיניה ונחתיה למחתה?!
 השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן,
 לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה!

הלכך לא אפשר,
 וכיון דלא אפשר עבדינן כדאשכחן בנשיאים¹⁴⁷.

¹⁴⁶ ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטורת סמים דקה והביא מבית לפרוכת
¹⁴⁷ כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת". (במדבר ז, יד)

154. מז, א

רס"י

"נטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל".

יצא בארעא וגירא בשמי שמיא?!

זו מרובה וזו מועטת.
ואפילו בזמן ששניהן שוין.

וכמעשה דרבי ישמעאל בן קמחית?

זו - חמה,
זו - צוננת.

**"אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית שהיה חופן ארבעת קבין במלוא חפניו.
ואומר: כל הנשים זרדו, וזרד אימא עלה לגג".**

איכא דאמרי:

בערסן, וכדרבה בר יונתן,
דאמר רבה בר יונתן אמר רבי יחיאל:
ערסן יפה לחולה.

ואיכא דאמרי:

בשכבת זרע, וכדרבי אבהו.

דרבי אבהו רמי:

קתיב: **"ותזרני חיל למלחמה"** (שמואל ב' כב, מ),
וקתיב: **"המאזרני חיל למלחמה"** (תהלים יח, מ)!
אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא:
רבוננו של עולם! זריתני וזריתני.

**"אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית:
פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק,
ונתזה צינורא מפיו על בגדיו, ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו.
ראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד.**

**שוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית:
פעם אחת יצא וסיפר עם אדון אחד בשוק,
ונתזה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס יוסף אחיו ושמש תחתיו,
וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד".**

תנו רבנן:

**"שבעה בנים היו לה לקמחית,
וכולן שמשו בכהונה גדולה.**

**אמרו לה חכמים: מה עשית שזכית לכך?
אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שפרי.
אמרו לה: הרבה עשו בן ולא הועילו".**

מרובה. וכבידה ליקח צריכה
ימין:
אפי' בזמן ששניהם שוין. כהן
שחפניו גדולים וחופן שלשת
קבין אפילו הכי כיון דברוב
כהנים גדולים גחלים מרובים
מחפניו נוטל כף בשמאל:

קימחית. שם אמו:

עלה לגג. גבר על כולן:

איכא דאמרי. האי זרד בערסן
קאמר ויפה הוא לחולה וסתם
נשים מעוברות חולות ואוכלות
זרד וערסן שהן מיני מאכל
חיטין כדאמרינן במסכת
(ברכות דף לו.) חילקא חיטי
דמיתברי באסיתא לתרי תרי
טרגיס לתלת תלת זרד לארבע
ארבע ערסן לחמש חמש והכי
קאמר כל הנשים מעוברות תקנו
להם זרד וערסן להברות אותן
והעוברים ואותן של אמי גבר על
כולן:

איכא דאמרי בשכבת זרע.
קאמר שאין יצירת הוולד מכל
הטיפה אלא מן הבירור שבה
זרד לשון חבילי זרדים טודי"ל
כלומר בירור טיפה שקלטה אמי
הזרד גדל ועלה לגג:

ותזרני. לשון זורה את גורן
השעורים (רות ג) מברר את
הטיפה:

וזירזתני. הזרתני מן הבירור
שבה:

פעם אחת. יוה"כ היה:

צינורא. רוק:

לא ראו קורות ביתי כו'. ראיתי
בהש"ס ירושלמי כל כבודה בת
מלך פנימה ממשבצות זהב
לבושה אשה צנועה ראויה
לצאת ממנה כהן גדול הלבוש
משבצות זהב:

155. מז, א-ב

רש"י

הכי גרסינן תנו רבנן בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ. והרים ממנו בקומצו ולא שיעשה כלי למידת קומצו וימדוד בו קומץ מן המנחה:
אבל הכא לא כתיב בחפניו. ואם עשה מדה מחזקת חפניו מלא חפניו והביא קרינן ביה:
יליף מלא. דכתיב קרא אחרינא וקמץ משם מלא קומצו (ויקרא ב) מה להלן בקומצו יקמוץ ולא במדה אף כאן בחפניו:
מאי לאו. וכך היתה מדתה דקתני הכי קאמר אם בא לעשות מדה לחפינה כן יעשה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו:
לא הכי קאמר וכך היה חוזר וחופנה לפנים. מערה אותה לתוך חפניו מן הכף ונותנה על הגחלים שבמחתה:
שמעית מינה כו'. ולקמן (דף מט.) בעינן לה:
דילמא שאם רצה כו'. כלומר לא הא ולא הא תפשוט מינה דדחינן לך להכא ולהכא:
אי נמי. הכי קאמר כך היתה מדתה מלא חפניו מצומצמין:
מבורץ. מבצבצין מכל צד ויוצא:
אי בקומצו. דדייקין יכול בראשי אצבעותיו יקמוץ מעט וכל כמה דמחוסר טפי מעלי ת"ל מלא:
ובמחבת ובמרחשת. שהוא מיני טיגון שהן אפויות תחילה וחוזר ופותתן וקשה קמיצתן מלהיות מבורצת יותר מקמיצת מנחת סולת שבירוציה נופלין מאליהן צריך להיות מוחק בגודלו בירוצין של מעלה ובאצבעו קטנה בירוצין של מטה:
והאיכא מליקה. דתניא בה נמי וזו היא עבודה קשה (בהכל שוחטין):
והא איכא חפינה. שבפנים דתניא בה נמי לקמן בפירקין (דף מט.): וזו היא עבודה קשה: הכי גרסינן אימא זו היא עבודה מעבודות קשה שבמקדש:

תנו רבנן:

"**בְּקִמְצוֹ**"¹⁴⁸ (ויקרא ו, ח) - **שֶׁלֹא יַעֲשֶׂה מִדָּה לְקוֹמֵץ**."

איבעיא להו:

מהו שיעשה מדה לחפינה?

התם הוא דכתיב "**בְּקִמְצוֹ**,"

אבל הכא דלא כתיב 'בְּחִפְנֵי', אלא: "**וּמְלֵא חִפְנֵי קִטְרֵת סַמִּים דָּקָה**" (ויקרא טז, יב). או דילמא: יליף "**מְלֵא**" "**מְלֵא**" מ"**קִמְצוֹ**"?

תא שמע:

"**וְכִךְ הִיְתָה מִדְּתָהּ**,"

מאי לאו אם רצה לעשות מדה אחרת עושה.

לא, הכי קאמר: וכך היה חוזר וחופנה לפנים.

שמעית מינה: חופן וחוזר וחופן!

דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה.

אי נמי,

שלא יחסר ושלא יותיר.

תנו רבנן:

"**מְלֵא קִמְצוֹ**" (ויקרא טז, יב).

יכול מבורץ?

תלמוד לומר: "**בְּקִמְצוֹ**."

אי "**בְּקִמְצוֹ**" - יכול אפילו בראשי אצבעותיו?

תלמוד לומר: "**מְלֵא קִמְצוֹ**" - בְּדִקְמָצֵי אֵינָשִׁי¹⁴⁹.

הא ביצד?

חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו, וקומץ.

ובמחבת ובמרחשת - מוחק בגודלו מלמעלה, ובאצבעו קטנה מלמטה.

וזו היא עבודה קשה שבמקדש."

מז, ב

"וזו היא" ותו לא?!

והא איכא: מליקה,

והא איכא: חפינה!

אלא: זו היא מעבודות קשות שבמקדש.

¹⁴⁸ והרים ממנו בקמצו מסולת המנחה ומשמנה

¹⁴⁹ במקבילה מנחות יא. "בְּדִקְמָצֵי אֵינָשִׁי" לא מופיעים מילים אלו בברייתא. שיח יצחק לא גורס מילים אלו.

156. מז, ב

רפ"י

בין הבינים. הנכנס בין האצבעות מהו קומץ הן או שיריים הן:

דאמר מר. במנחות בפ"ק (דף ט.):

שחסרו. שנתפזרו מהן:

אין מקטירין כו. דתניא (מנחות דף ט.) מן המנחה פרט לשחסרה היא או שחסר קומצה:

כל שממנו לאשים. מאחר שנתת לאש כל משפטו הרי השיריים בבל תקטירו דכתיב (ויקרא ב) לא תקטירו ממנו אשה להי לא תקטירו דבר שניתן ממנו לאש:

דמקטיר ליה לשום עצים. דמתנה ואומר אי שיריים ניהו הרי הן כשאר עצים:

כרבי אליעזר. דפליג במס' זבחים (דף עז:) באיברי חטאת שהן שיריים מאחר שהוקטרו אימורים ונתערבו איברי חטאת באיברי עולה שהן כליל ר' אליעזר אומר יתן הכל למעלה ורואה אני את בשר חטאת למעלה כאילו הן עצים ויליף טעמא מהאי קרא ואל המזבח לא יעלו וגוי בתריה דהאי קרא לא תקטירו ממנו כתיב:

דקמצי שמיני. כהנים שמינים שבשר אצבעותיהן בולט ודוחק זה לתוך זה ואין שם בין הבינים:

לר' אליעזר נמי לכתחילה דקמצי שמיני. שלא התיר רבי אליעזר להעלות שיריים לשם עצים אלא מפני תערובת איברי עולה שלא יצאו לבית השריפה כדקאמרי רבנן:

אמר רבי יוחנן,

בעי רבי יהושע בן עזא:

בין הבינים של מלא קומצו, מהו?

אמר רב פפא:

דגואי - לא תיבעי לך, דנדאי קומץ הוא,

דבראי - לא תיבעי לך דנדאי שירים הוא.

כי תיבעי לך - ביני ביני - מאי?

אמר רבי יוחנן:

הדר פשטה יהושע בן עזא:

בין הבינים ספק ניהו.

הכי עביד?

אמר רבי חנינא:

מקטיר קומץ לחודיה תלה, והדר בין הבינים.

דאי אמרת בין הבינים ברישא דילמא שירים ניהו והו להו שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה,

ואמר מר: שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטירין עליהן את הקומץ.

אי הכי, השתא נמי איקרי כאן: כל שממנו לאשים הרי הוא ב"בל תקטירו"!

אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי:

דמקטיר ליה לשום עצים כרבי אליעזר.

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

"לרית ניהו"¹⁵⁰ (ויקרא ב, יב),

אי אתה מעלה,

אבל אתה מעלה לשום עצים."

הניחא לרבי אליעזר,

אלא לרבנן - מאי איכא למימר?

אמר רב מרי:

דקמצי שמיני.

השתא דאתית להכי,

רבי אליעזר נמי, לכתחילה דקמצי שמיני.

¹⁵⁰ ואל המזבח לא יעלו לרית ניהו

157. מז, ב

בין הביניים, פש"ט, ומח"ז, ופז"ר, וחש"ב, בחפני"ת חביר"ו סימן.

בְּעֵי רַב פֶּפֶּא:

בין הביניים של מלא חפניו - מהו?

מאי קא מבעיא ליה?

אי גמר "מלא" "מלא" מהתם היינו הך!

רב פפא הכי בעי ליה:

"ומלא חפניו ... והביא"¹⁵¹ (ויקרא טז, יב) בעינן - והא איכא, או דילמא "ולקח" "והביא" (ויקרא טז, יב) בעינן - והא ליכא!

תיקו.

אמר רב פפא:

פשטיא לי "מלא קומצו" כדקמצי אינשי.

בְּעֵי רַב פֶּפֶּא:

קמץ בראשי אצבעותיו, מהו?

מלמטה למעלה מהו?

מן הצדדין, מהו?

תיקו.

אמר רב פפא:

פשטיא לי "מלא חפניו" כדחפני אינשי.

בְּעֵי רַב פֶּפֶּא:

חפן בראשי אצבעותיו, מהו?

מלמטה למעלה, מהו?

מן הצד, מהו?

חפן בזו וכו', וקרבו זו אצל זו, מהו?

תיקו.

מז, א בְּעֵי רַב פֶּפֶּא:

דבקה לקומץ בדופניה דמנא מאי?

תוך כלי בעינן - והא איכא,

או דילמא: הנחה בתוכו כתקנו בעינן - והא ליכא.

תיקו.

¹⁵² בעי מר בר רב אשי:

אפקיה למנא ודבקה לקומץ בארעיתיה דמנא, מהו?

¹⁵¹ ומלא חפניו קטורת סמים דקה והביא מבית לפרוכת

¹⁵² תוס' לא גורס בעיא זז, ושיח יצחק טוען שגם רשי לא גרס וראייתו שרשי לא פרש כאן.

רש"י

אי גמר מלא מלא. מה קומץ בירוצו אינו נקטר אף חפינה בירוציה פסולין:

היינו הך. דבעינן לעיל מהו שיעשה מדה לחפינה דהני תרוייהו חדא טעמא הוא דבירוצין ומדה לקומץ מקומצו נפקא לן כדאמרינן לעיל בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ וגבי בירוצין נמי תנינא לעיל יכול מבורץ תייל בקומצו ואי איפשט לן דמייתנין לחפינה דרשה דבקומצו בגזירה שוה כאילו כתיב בחפניו תרוייהו מיפשטי מינה:

רב פפא הכי בעי. להא בלא גזירה שוה דמלא מלא איכא למיבעיא להא אי נמי לא מייתי בחפניו לגבי חפינה אבל ההיא דלעיל לעשות מדה לחפינה ליכא למיבעיא אלא מגזירה שוה דמולקח לא שמעינן שלא יעשה מדה לקומץ דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה במסכת סוכה (דף לז.):

והא ליכא. שמאיליו נכנס לבין הבינים והוא לא נתכוון: כדקמצי אינשי. צידו של אצבעותיו למטה:

בראשי אצבעותיו. פס ידו למטה ותחב אצבעותיו בסלת וקמץ קומץ שלם עד שמילא כל אורך פס ידו:

מלמטה למעלה. שהפך גב ידו למטה והעלה הקומץ בראשי אצבעותיו לתוך פס ידו:

מן הצד. כלומר שלא כדרך הקומצין גב ידו למטה ולא תחב אצבעותיו בסלת אלא מוליך על גב ידו בדוחק והסלת נכנס בפס ידו דרך אצבעותיו:

כדחפני אינשי. חודה של פס היד למטה:

דבקה לקומץ בדופניה דמנא. קיי"ל במסכת מנחות (דף כו.). שהקומץ טעון מתן כלי וקומץ מתוך כלי זה ומקדשו לתוך כלי אחר ואם לא נתנו בשוליו ונתנו בדופניו ודבקו מהו:

רש"י

טפופות. לשון דבר צף בגובה מעט כמו על דאטפת אטפוף (אבות פ"ב משנה ו):

נשפך הדם על הרצפה. ולא נתקבל בכלי:

מן הכלי כו'. משנה היא לעצמה בפרק אחר (דף לב). ואינן זו בצד זו ושתייהן במסכת זבחים: **מנא הני מילי.** דבעינן שירד מצואר בהמה לכלי:

מדם הנפש. דם קילוח שהנפש יוצאה בו:

גורעין. אות מתיבה זו ומוסיפין על תיבה זו ודורשין:

חישב בחפינת קטורת. על מנת להקטירה למחר:

מי יליף מלא מלא ממנחה. מה התם מהניא מחשבה בקמיצתה דנפקא לן במנחות (דף פג.) מזאת התורה לעולה ולמנחה וגוי' הוקשו לשלמים מה שלמים מפגלין ומתפגלין אף מנחה וכו': **והכא נמי מהניא מחשבה.**

בחפינתה או לא והכא ליכא לאקשווי היינו הך כדאקשי לעיל דהנהו תרווייהו בעיי הוו להו בחד טעמא לאיתויי הבא בחפניו כדהתם בקומצו אבל הך מילתא אחריתי היא ואי נמי לא דרשי גזירה שוה לענין בקומצו דיילמא דרשי לה לענין מחשבה:

הנחה בתוכו בעינן - והא איכא, או דילמא הנחה כתקנו בעינן - וליכא?

תיקו.

בעי רב פפא:

"מלא חפניו"¹⁵³ שאמרו, מחוקות או גדושות?

אמר ליה רבי אבא לרב אשי:

תא שמע:

"מלא חפניו שאמרו לא מחוקות, ולא גדושות, אלא טפופות."

תנן התם:

"נשפך הדם על הרצפה, ואספו - פסול,

מן הכלי על הרצפה, ואספו - נשר" (זבחים לב.).

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"ולקח ... מדם הפר"¹⁵⁴ (ויקרא ד, ה) - מדם הנפש,

ולא מדם העור,

ולא מדם התמצית.

"מדם הפר" - דם מהפר יקבלנו."

דאי סלקא דעתך "מדם הפר" - מדם ואפילו מקצת דם,

והאמר רב יהודה: המקבל, צריך שיקבל את כל דמו של פר,

שנאמר: "ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה" (ויקרא ד, ז).

אלא שמע מינה: מאי "מדם הפר" - דם מהפר יקבלנו.

וקסבר: גורעין ומוסיפין ודורשין.

בעי רב פפא:

נתפג הקטורת ממלוא חפניו מהו?

ידו כצואר בהמה דמי - ופסולה,

או דילמא: ככלי שרת דמי - ולא פסולה?

תיקו.

בעי רב פפא:

חישב בחפינת קטורת מהו?

מי אמרין: יליף "מלא" "מלא" ממנחה,

מה התם מהניא בה מחשבה, הכא נמי מהניא בה מחשבה,

או לא?

אמר ליה רב שימי בר אשי לרב פפא:

¹⁵³ "מלא חפניו" זהו פסוק מהתורה, אך כתוב כאן "שאמרו" שכוונתו שאמרו חכמים, ולכן ציטוט זה מתייחס למשנתנו "חפן מלא חפניו קטורת".

¹⁵⁴ ולקח הכהן המשיח מדם הפר

רפ"י

פוסל את כולם. שזו היא מאחת עשרה מעלות שנאמרו בחומר בקדש (חגיגה דף כ:): שהכלי מצרף כל מה שבתוכו להיות כאלו נגע בכולו:

קס"ז מדפסיל טבול יום. אלמא קידשה הכלי קדושת הגוף פסלה נמי לינה וכיון דפסלה לינה פסלה נמי מחשבת לינה כשחישב להקטירה למחר וקשיא לי דשבקיה למתניתין דמעילה (דף י:). דתנן בה בהדיא הקומץ והקטורת ומנחת כהנים מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוטר כפורים ובלינה והכא דחיק לאיתויי בקא ס"ד מטבול יום:

חישב בחתיית גחלים. מהו להפסיל הקטורת:

כמצוה דמי. והוי ליה כמחשב בעבודה לשון אחר חישב בחתיית גחלים מהו שיפסלו גחלים במחשבה זו מלהקטיר עליהן. לינה שמעינן דפסלה בהו מדפסיל טבול יום כדתנן לעיל מיהו הא מיבעיא לן אי הוי חתייתן עבודה למיפסל בה מחשבה:

מכשירי מצוה כמצוה דמו. וכי היכי דמחשבת חפינה פסלה בקטורת מחשבת חתייה נמי פסלה בגחלים:

הולכה בשמאל מהו. הולכת הדם מיבעי ליה קבלה וזריקה דכתיב בהו כהונה פשיטא לן דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין אבל הולכה לא כתיב בהדיא ומדאפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה דתניא והקריבו זו קבלת הדם נפקא לן במסכת חגיגה (דף יא). שהיא עבודה ומיהו שמאל איכא למימר דלא פסיל דהא לא כתב בה כהונה בהדיא:

את הכף בשמאלו. אלמא כשירה בשמאל:

ותיפשוט ליה מהא. דבגופו של מזבח קמיירי:

הרגל של ימין בשמאל. מי שזכה להעלות לכבש הראש והרגל מקבל מיד המנתח את הראש בימינו ואת רגל הימנית של תמיד מקבל בשמאלו: **ובית עורה לחוץ.** ומקום חתך לפנים כלפי כהן וכן נאה:

הני מילי הולכה וכו'. הולכת אברים דלא מעכבא כפרה שאין כפרה אלא בדם והוא עצמו שלא הוקטרו אבריו כשר:

אבל הולכת דם דדם מעכב כפרה הוא. אימא לא נתכשר בשמאל:

זר ואונן שיכור ובעל מום. כולחו נפקי לן מקראי דמחלי עבודה בפ"ב דזבחים (דף טו:).

וכן יושב. דבעי לעמוד לשרת (דברים יח):

והא רב ששת הוא דאותבה. להא מתניי לאמוריה דרב חסדא כדמפרש ואזיל אלמא שמיעא ליה והיכי טעי למיפשוט דכשרה בשמאל:

ויזרקו הכהנים הדם. מידם של שוחטים שהם זרים וחזרו וקבלו הדם מיד הכהן המקבל והוליקוהו אל הזורק: ומתיב רב ששת גרסינן:

בתר דשמעה. דאותבוה ניהליה הכא דר אותבה איהו לרב חסדא:

תא שמע:

"הוסיף רבי עקיבא:

הסולת והקטורת, והלבונה והגחלים,

שאם נגע טבול יום במקצתן - פסל את פולן" (עדויות ח, א).

קא סלקא דעתך: מדפסל טבול יום פסלה נמי לינה.

ומדלינה פסלה, פסלה נמי מחשבה.

בעי רב פפא:

מהב, חישב בחתיית גחלים, מהו?

מכשירי מצוה כמצוה דמו, או לא?

תיקו.

בעי מיניה מרב ששת:

הולכה בשמאל מהו?

אמר להו רב ששת:

תניתוה:

"נטל את המחתה בימינו ואת הפך בשמאלו".

ונפשוט להו מהא דתנן:

"הרגל של ימין, בשמאל ובית עורה חוץ" (תמיד לא:)

אי מהתם, הנה אמינא:

הני מילי הולכה דלא מעכבא כפרה, אבל הולכה דמעכבא כפרה, לא, קמשמע לן.

מטא, מיתיבי:

"זר, ואונן, שיכור, ובעל מום - בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול.

וכן יושב,

וכן שמאל - פסול!"

תיובתא.

והא רב ששת הוא דאותבה!

דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא,

בעי מיניה מרב חסדא:

הולכה בזר, מהו?

אמר ליה: כשירה.

ומקרא מסייעני: "וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלזים מפשיטיים" (דברי הימים ב' לה, יא).

ומותיב רב ששת:

"זר ואונן, שיכור ובעל מום - בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול,

וכן יושב,

וכן שמאל פסול!"

בתר דשמעה הדר אותבה.

והא רב חסדא קרא קרא קאמר!

כ"י

מעשה איצטבא. המקבלים היו מושיבים את הדם ביד הזרים ואין הזרים מקרבין אותו לצד המזבח כלל אלא מושיבים הדם על ידם כאשר על גבי איצטבא: **או דילמא ולקח והביא.** דולקח נמי אמלא חפניו קאי:

דעבוד מעשה איצטבא.

בעי רב פפא:

חפן חבירו, ונתן לתוך חפניו, מהו?

"מלא חפניו" בעינן - והא איכא,

או דילמא: **"ולקח"** **"והביא"** בעינן - והא ליכא?

תיקו.

158. מט, א-ב

רס"י

מהו שיכנס אחר. כהן המשמש תחתיו מהו שיכנס לפניו בחפינה זו שנתן הראשון לתוך הכף ואין צריך לחזור ולחפון: א"ר חנינא. לתלמידים בא וראה שהדור האחרון זוכה להתחכם כדורות הראשונים שאף אני הייתי שואל שאילה זו ועכשיו שאלה רבי יהושע בן לוי שהוא מן הראשונים: שחליים. קרשוין: לשחוק ולשתות: אימא וחיית. המכה: שמע מינה. דרבי יהושע בן לוי לא הוה קשיש מדקרי ליה רבי דקאמר לי התיר רבי חנינא ולא היה דרך הזקנים לומר על הבחורים רבי אלא לי התיר חנינא היה אומר כלומר לי אמר חנינא שהיא רפואה: אלא הכי קאמר. ר' חנינא לתלמידיו בא וראה ששאלתן של אחרונים כשאלתי שאני מן הראשונים שאף אני הייתי מתקשה: ומי אמר רבי חנינא הכי. מי מספקא ליה אי נכנס אחר בחפינתו אי לא: בפר ולא בדמו של פר. בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר (ויקרא טז) ולא בדמו של פר שאם שחט פרו ומת אין המשמש תחתיו נכנס באותו דם לפניו אלא צריך להביא פר אחר ולשחוט וכיון דצריך להביא פר אחר צריך לחפון לאחר שחיטתו:

בעי רבי יהושע בן לוי: חפון ומת, מהו שיכנס אחר בחפינתו?

אמר רבי חנינא: בא וראה שאלת הראשונים.

למימרא דרבי יהושע בן לוי קשיש? והאמר רבי יהושע בן לוי: לי התיר רבי חנינא לשתות שחליים בשבת!

לשתות, פשיטא! דתנן:

"כל האוכלין - אוכל אדם לרפואה. וכל המשקין - שותה לרפואה" (שבת קט:).

אלא, לשחוק ולשתות שחליים בשבת.

הכי דמי?

אי דאיכא סכנתא - משרא שרי. ואי דליכא סכנתא - מיסר אסיר!

לעולם דאיכא סכנתא, והכי מבטיח ליה: מי מסיא, דניחול עלייהו שבתא, או לא מסיא, ולא ניחול עלייהו שבתא.

ומאי שנא רבי חנינא?

משום דבקי ברפואות הוא.

דאמר רבי חנינא: מעולם לא שאלני אדם על מפת פרדה לבנה וחייה.

והא קא חזינן דחי!

אימא: וחיית.

והא קא חזינן דמיתסי!

בסומקון אינהו וחיורן ריש פרעיהו קאמרין

מכל מקום שמע מינה דרבי חנינא קשיש!

אלא הכי קאמר: שאלתן כשאילה של ראשונים.

ומי אמר רבי חנינא הכי?

והאמר רבי חנינא:

"בפר"¹⁵⁵ (ויקרא טז, ג), ולא בדמו של פר.

ואמר רבי חנינא:

קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר - לא עשה ולא כלום!

הכי קאמר:

מדקא מיבעיא ליה הא,

מקלל דקסבר **"בפר"**: ואפילו בדמו של פר.

ולמאי דסבירא ליה: "שאלתו כשאלת הראשונים".

מאי הוי עלה?

אמר רב פפא:

אי חופן חוזר וחופן - חבירו נכנס בחפינתו. דהא מקימא חפינה.

אי אין חופן וחוזר וחופן - תבעי לך.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא:

אדרבה,

אי חופן וחוזר וחופן - לא יכנס אחר בחפינתו, אי אפשר שלא יחסר ושללא יותיר.

אי אין חופן וחוזר וחופן - תבעי לך.

דאיבעיא להו:

חופן חוזר וחופן, או לא?

תא שמע:

"כך היתה מידתה."

מאי לא כשם שמדתה מבחזין, כך מדתה מבפנים!

לא, דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה,

אי נמי שלא יחסר ושללא יותיר.

תא שמע:

מטב, "ביצד הוא עושה?"

אוחז את ראש הבזך בראש אצבעותיו,

ויש אומרים: בשיניו,

ומעלה בגודלו עד שמגיע לבין אצילי ידיו, וחוזר ומחזיקה לתוך חפניו.

וצובר, כדי שיהא עשנה שוהה לבוא.

ויש אומרים: מפזרה, כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא.

וזו היא עבודה קשה שבמקדש.

"זו היא" ותו לא?

והאיכא: מליקה!

והא איכא: הקמיעה!

אלא: זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש.

שמע מינה: חופן וחוזר וחופן.

שמע מינה.

רס"י

ואמר רבי חנינא קטורת שחפנה קודם שחיטה לא עשה ולא כלום. שכן סדר העבודות בענין חפן ומת נמי אי אפשר שלא שחט פרו תחילה וזה הבא אחריו צריך להביא פר אחר ואי אמרת יכנס בחפינתו של ראשון נמצאת חפינה זו קודם שחיטת פרו של שני:

הכי קאמר רבי חנינא. מדקא מבעיא ליה לרבי יהושע בן לוי הא מכלל דס"ל דאין צריך להביא פר אחר דאם כן הויא לה קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר:

ולמאי דס"ל. יפה שאל כשאלת הראשונים אותן שנחלקו עלי בפר ואפילו בדמו של פר אף להן נשאל שאילה זו: **מאי הוי עלה.** חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו:

אי חופן חוזר וחופן. אי מפשטא לן בעיין דאיבעיא לן גבי חפינת פנים אם צריך לחזור ולחפון או לא ותימצי לומר דצריך לחזור ולחפון חבירו נכנס בחפינתו דהא מיקיימא חפינה:

אדרבה אי חופן וחוזר וחופן. אז אין חבירו נכנס בחפינתו שאי אפשר שלא יחסר חבירו ושללא יותיר חפניו של ראשון שוין לחפניו של שני:

כיצד הוא עושה. חפינה שניה שבפנים מן הבזך לתוך חפניו אוחז את ראש הבזך בראשי אצבעותיו לאחר שהניח את המחנה בארץ וידה של בזך כלפי בין זרועותיו ומעלה בשני גודליו ומושך את ידה בגודליו לצד גופו מעט מעט עד שמגיע ראש ידה לבין אצילי ידיו וראש הבזך מגיע לגובה פס ידו וחוזר ומחזיקה דרך צדה לתוך חפניו וצובר על הגחלים:

159. מט, ב - נ, א

רש"י

נימנין. על הפסח מי שרוצה לימנות ומושך ידיו ממנו מי שרוצה לימשך עד שישחט: **ואם איתא**. דלאחר שחיטה נמי קרינן ביה על השה עד שיזרק מיבעיא ליה: **ואם ימעט הבית**. אם בעו מנויין להימעט ולמשוך את ידיהם: **מהיות משה**. בעוד שהווייתו קיימת יתמעטו ולא משישחט: **אין פודין**. פטר חמור: **לא בעגל ולא בחיה**. דשה כתיב: **ולא**. בשה שחוטה: **ולא בכלאים**. דעז ורחל ואעי"ג דמשני צדדיו הוא שח: **ולא בכוי**. דתיש וצביי קתני מיהת ולא בשחוטה אלמא שחוטה לאו שח הוא: **והוציא את כל הפר**. אלמא לאחר שחיטה פר קרי ליה: **שיוציא את כולו**. תירוצא הוא כלומר לאו דאיקרי פר אלא הכי קאמר יוציא את כל הנשאר ממנו:

איבעיא להו:

שחט ומת, מה הוא שיקנס אחר בדמו?

מי אמרין: **"בפר"**¹⁵⁶ (ויקרא טז, ג), אפילו בדמו של פר, או דילמא: **"בפר"** - ולא בדמו של פר?

רבי חנינא אומר:

"בפר" - ולא בדמו של פר.

וריש לקיש אומר:

"בפר" - ואפילו בדמו של פר.

אמר רבי אמי:

"בפר" - ולא בדמו של פר.

רבי יצחק אומר:

"בפר" - ואפילו בדמו של פר.

איתבייה רבי אמי לרבי יצחק נפחא:

"נמנין, ומושבין ידיהו ממנו, עד שישחט".

ואם איתא, 'עד שזרוק' מיבעי ליה!

שאני התם:

דכתיב: **"מהיות משה"**¹⁵⁷ (שמות יב, ד) מקויתה דשה.

מתב מר זוטרא:

"אין פודין לא בעגל ולא בחיה, ולא בשחוטה, ולא בטריפה,

ולא בכלאים, ולא בכוי - אלא בשה!"

שאני התם:

דיליף **"שה"** **"שה"** מפסח.

אי - מה להלן זכר, תם, וכן שנה,

אף פאן - זכר, תם, וכן שנה?!

תלמוד לומר: **"תפדה" "תפדה"**¹⁵⁸ (שמות יג, ג) - ריבה.

אי **"תפדה" "תפדה"** - ריבה,

אפילו כולהו נמי!

אם כן, **"שה"** מאי אהני ליה?

איתבייה רבי יצחק נפחא לרבי אמי:

"והוציא את כל הפר"¹⁵⁹ (ויקרא ד, ב)!

נא,

שיוציא את כולו.

¹⁵⁶ בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת

¹⁵⁷ ואם ימעט הבית מקויות משה ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו

¹⁵⁸ וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו

¹⁵⁹ והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה

רס"י

ואת פר החטאת. קושיא הוא והכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת גבי יום הכפורים ולאחר מתן דמו משתעי קרא להוציאם לשריפה: בעור ובשר ופרש. היכא דמשתעי קרא בגוף הפר שעורו ובשרו ופרשו כולן יחד כי התם כולי עלמא לא פליגי דמיקרי פר: כי פליגי. לגבי ביאת פנים שאינו מכניס שם אלא הדם: במה הוכשר לבא. מה יעשה כדי שיהא רשאי ליכנס יביא פר חי לעזרה ויעשה עבודות שבענין:

"ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת"¹⁶⁰ (ויקרא טז, כז)!

אמר רב פפא:

בעור ובשר ופרש - דכולי עלמא לא פליגי,
כי פליגי: בדם.

מר סבר: דם - איקרי פר,
וקר סבר: דם - לא איקרי פר.

אמר רב אשי:

מסתברא קמאן דאמר: "דם איקרי פר",

דכתיב: "בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר" (ויקרא טז, ג),

אטו בקרניה מעייל ליה?!

אלא בדמו,

וקרי ליה "פר".

ואידך?

במה הוכשר אהרן לבא אל הקדש?

בפר בן בקר לחטאת.

¹⁶⁰ ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא אל מחוץ למחנה

160. ב, א-ב

רש"י

ותיפוק ליה. בעינן דבעינן לעיל דעל כרחין אין אחר נכנס בשחיתו דהא חטאת שמתו בעליה היא:

חטאת צבור היא. הואיל ועליו ועל אחיו הכהנים בא (ועל כל קהל ישראל) דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ובעד כל קהל ישראל) (שם):

אמר לו רבי מאיר. במס' תמורה (דף יד.) היא:

לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור. לאו מכלל דשמעיה לתנא קמא דאמר דצבור היא והיינו טעמא דדחי:

אמר לו רבי יעקב. לתנא קמא דר' מאיר תרוייהו לחד תנא קמהדרי דאמר קרבן צבור דוחה קרבן יחיד אינו דוחה:

חגיגה. מפרש לקמיה מאי טעמא קרי ליה קרבן צבור:

חביתי כהן גדול. זמן קבוע בכל יום כתמיד חגיגה אין זמנה קבוע לדחות שבת שהרי יש לה תשלומין כל שבעה:

כולן ימותו. דהויא לה חטאת שכפרו בעליה וחמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושכפרו בעליה ושעברה שנתה:

[איבעיא להו:

שחט ומת, מה הוא שייכנס אחר בדמו?].

ותיפוק ליה,

דחטאת שמתו בעליה היא,

וחטאת שמתו בעליה - למיתה אזלא!

אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא:

אמרי תלמידיך: אמר רב עמרם:

חטאת צבור היא,

ולא למיתה אזלא.

דתנן:

"אמר לו רבי מאיר:

והלא פר יום הכפורים, וחביתי כהן גדול, ופסח,

דקרבו יחיד הוא ודוחה את השבת ואת הטומאה" (תמורה יד, א).

לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור?

ולטעמיה, דקתני:

"אמר לו רבי יעקב:

והלא פר העלם דבר של צבור,

ושעירי עבודה זרה,

וחגיגה,

דקרבו צבור ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה!"

מכלל דאיכא למאן דאמר: דיחיד!

אלא,

לתנא קמא - קא מהדר ליה,

דשמעיה דקאמר:

קרבו צבור - דוחה את השבת ואת הטומאה,

וקרבן יחיד - אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה.

אמר לו רבי מאיר: קרבן יחיד כלל הוא?

והלא פר יום הכפורים, וחביתי כהן גדול, ופסח, דקרבו יחיד הוא ודוחין את השבת ואת הטומאה!

ואמר לו רבי יעקב: קרבן צבור כלל הוא?

והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודה זרה, וחגיגה דקרבו צבור הוא -

ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה!

אלא, נקוט האי כלל בידך:

כל שזמנו קבוע - דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו יחיד,

וכל שאין זמנו קבוע - אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה ואפילו בצבור.

איתיביה אבוי¹⁶¹:

"פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו,

והפריש אחרים תחתייהו,

בולם ימותו,

וכן שעירי עבודה זרה שאבדו,

והפריש אחרים תחתייהו,

בולם ימותו,

דברי רבי יהודה.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ירעו עד שישתאבו, וימכרו.

¹⁶¹ על רבא שאמר שפר יום הכפורים לא נחשב קרבן צבור

רס"י

שאין חטאת צבור מתה. וכי גמירי חמש חטאות מתות ביחיד גמירי:

לנדבה. לקיץ המזבח והיא קרויה נדבת צבור ובאה מן המותרות של כל הרועות האמורות בכל מקום: ה"ג והתניא פר יום הכפורים ושעיר יום הכפורים:

שאין חטאת השותפין מתה. דרבי שמעון סבר חמש חטאות המתות בחד מקום אגמרינהו רחמנא למשה מה תמורת חטאת מתה ליתא בשותפות שאין קרבן השותפות עושה תמורה דכתיב ואם המר ימיר (ויקרא כז) לשון יחיד אף כולן אינן מתות בצבור ולא בשותפין אפילו המצויות בהן והכי מפרש בהוריות (ו.):

ומאי נפקא מינה. כיון דסוף סוף לאו למיתה אזיל ושפיר תריץ רב עמרם לעיל להא דקשיא לן תיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה היא מאי נפקא ליה לרבא לסלוקיה לרב עמרם ממאי דקרייה חטאת צבור ולאוקמי בחטאת השותפין:

דלא מייתי כהנים פר בהוראה. כלומר בבעיין ודאי מודינן דמתרצי בין אי איקרי חטאת צבור בין אי איקרי חטאת השותפין אבל לא ניחא ליה לרבא לקרותן צבור כדי שלא יאמרו התלמידים שאם הורו בית דין של כהנים לעבור על אחת מן המצות ועשו כהנים על פיהם שיהו מביאין פר העלם דבר כאחד מכל השבטים דקיימא לן (הוריות דף ה:) שבת אחד איקרי קהל כהנים ודאי לאו איקרו קהל אלא אותן שנטלו נחלה:

לדברי האומר וכו'. רבי מאיר קרייה לעיל קרבן יחיד:

ויפלו דמיהו נדבה, שאין חטאת צבור מתה!"

אמר ליה:

מאי "פר"?

פר העלם דבר של צבור.

והא "של יום הכפורים" קתני!

כי קתני אדשעיר.

והתניא:

"פר של יום הכפורים,

ושעיר של יום הכפורים,

שאבדו והפריש אחרים תחתיהו - כולם ימותו,

דברי רבי יהודה,

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהו נדבה,

שאין חטאת צבור מתה!"

לא תימא: "שאין חטאת צבור מתה",

אלא אימא: "שאין חטאת השותפין מתה".

מאי נפקא מינה?

דלא מייתו כהנים פר בהוראה.

תא שמע:

דבעי רבי אלעזר:

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד,

עושה תמורה?

או אינו עושה תמורה?

לאו מכלל דאיכא למאן דאמר צבור?

לא, מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין.

גב

161.ג, ב

רס"י

מאי קמיבעיא ליה. הא ודאי פשיטא לן דאחיו הכהנים מתכפרים בו וקרובן השותפין אין עושין תמורה ומאי מספקא ליה בגוה :

אי נימא אי בתר מקדיש אזלינן. לענין תמורה והאי יחיד אקדשיה דמשלו הוא בא ולא משל שותפות :

אי בתר מתכפר אזלינן. והרבה מתכפרים בו :

פשיטא. דלענין תמורה מתכפר הוי בעליו :

דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן. שלשה דברים בנותן משלו את חובת חבירו :

המקדיש. בהמתו לצאת בו חבירו חובה שעליו המקדיש הוי בעלים לענין תוספת חומש אם הוממה ובא לחללה אבל אם בא המתכפר לחללה אינו צריך להוסיף חומש דגבי חומש כתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל וגוי מקדיש ולא מתכפר :

והמתכפר עושה בה תמורה. אבל המקדיש אם המיר בה אינה תמורה דאין ממירין בשל אחרים והאי לאו בעלים דידיה הוא :

והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו. בידו לתתה לכל כהן שירצה ואם בא אחר ואמר הילך סלע זה ותן תרומה זו לבן ובתי כהן של זה היא שתרומה שלו שנאמר כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך [וגו'] ונתתה ללוי וגוי (דברים כו) תלה הכתוב הנתינה במי שמעשרה משלו :

בקביעותא מתכפרי. כשאר המכפרים שהפרישו אחרים עליהן שהקנו להם הבהמה לכפרה אף כאן נקנה להן חלק בו והויא לה חטאת השותפין לענין תמורה :

או דילמא בקופיא מתכפרי. כלומר אין כפרתן קבועה בו אלא צפה על גב כפרת כהן גדול כדבר הצף על פני המים ואין הקרבן נקרא על שםם וקרובן יחיד הוא ויצף הברזל (מ"ב ו) מתרגמא וקפא פרזלא :

חומר בזבח. שבא תחילת הקדש מבתמורה שהומרה בו :

שהזבח וכו'. ולקמיה מפרש ואזיל בהי זבח משכחת לה :

מה שאין כן בתמורה. שהתמורה אינה בצבור ואינה דוחה שבת שאין זמנה קבוע ואינה עושה תמורה דכתיב והיה הוא ותמורתו ולא תמורת תמורתו :

שהתמורה חלה. עלה קדושת הגוף אפילו היא בעלת מום קבוע בשעת התמורה ואם בא לחללה אינה יוצאה לחולין אלא לענין זביחה ואכילה בלבד אבל לא ליגזז וליעבד שאין חילוק בה בין תם לבעל מום דכתיב (ויקרא כז) רע בטוב או טוב ברע ואם המר ימיר וגו' :

משא"כ בזבח. שהזבח אם קדם הקדישו את מומו אין יוצא בפדיונו לחולין ליגזז וליעבד דכתיב בפסולי המוקדשין (דברים יב) תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב אבל קדם מומו להקדישו הרי הוא כמקדיש עצים ואבנים לדמי עולה שאין קדושת הגוף עליהן אלא קדושת דמים בלבד ויוצאין בפדיון לחולין גמורין כדתנן בבכורות (דף יד.) ובשחיטת חולין (דף קל.) :

אלא לאו דפר. יום הכפורים נוהג בצבור כביחיד דחטאת היא וחטאת נוהגת בצבור ועושה תמורה אלמא פר יום הכפורים עושה תמורה :

באילו של אהרן. דיום הכפורים :

גופא:

"בעי רבי אלעזר:

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד, עושה תמורה או אינו עושה תמורה?"

מאי קא מיבעיא ליה?

אי בתר מקדיש אזלינן?

אי בתר מתכפר אזלינן?

פשיטא דבתר מתכפר אזלינן.

דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

המקדיש מוסיף חומש.

והמתכפר עושה בה תמורה.

והתורם משלו על של חבירו, טובת הנאה שלו!

לעולם פשיטא ליה: דבתר מתכפר אזלינן,

והכי קא מיבעיא ליה: אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי, או דילמא בקופיא מתכפרי?

תא שמע:

"חומר בזבח מבתמורה,

וחומר בתמורה מבזבח".

"חומר בזבח -

שהזבח נוהג בצבור כביחיד¹⁶²,

ודוחה את השבת ואת הטומאה,

ועושה תמורה.

מה שאין כן בתמורה.

"חומר בתמורה מבזבח -

שהתמורה חלה על בעל מום קבוע,

ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד,

מה שאין כן בזבח.

האי זבח" היכי דמי?

אילמא: דיחיד - מי דחי שבת, וטומאה!?

אלא דצבור - מי עושה תמורה!?

אלא לאו דפר ודוחה את השבת, ואת הטומאה, דקביע ליה זמן.

ועושה תמורה דקרובן יחיד הוא.

אמר רב ששת:

לא, באילו של אהרן¹⁶³.

הכי נמי מסתברא:

דאי סלקא דעתך דפרו תמורה דפר, שבת וטומאה הוא דלא דחיא, הא בחול מקריב קרבה?

הא תמורת חטאת היא,

ותמורת חטאת למיתה אזלא.

¹⁶² ע"פ התוספתא, כך מגיה הריטב"א, ושיח יצחק טוען שכך גירסת רש"י ותוס'.

¹⁶³ בואת יבוא אהרן אל הקודש כפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה". ויקרא טז, ג)

רש"י

מאי תמורה שם תמורה. לעולם בפר והאי חומר בזבח מבתמורה דקתני לאו אתמורה ידידיה קאי אלא הכי קאמר חומר בזבח משם תמורה שאין לך דבר ששמו תמורה דוחה שבת ואפילו התמורות הקריבות:

אי הכי. דשם קתני זבח נמי שם זבח קתני וכיון דשם זבח תני תנא מאי דוחקיך לאוקומי בחד זיבחה דתשמע מינה דבפרו של אהרן או באילו מיירי דילמא הכי קאמר תנא חומר בדבר ששמו זבח מדבר ששמו תמורה שיש זבח נוהג בצבור כביחיד ויש זבח (תמורה) שדוחה שבת כגון דצבור או דיחיד שזמנו קבוע ויש זבח שעושה תמורה כגון קרבן יחיד:

שם זבח לא קתני. האי תנא אלא בחד זיבחה נקט למילתיה: **בכור.** קדושתו מרחם בין תם בין בעל מום ואין לו שום פדיון דכתיב ביה (במדבר יח) אך בכור שור לא תפדה ובמעשר בהמה נמי כתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע אלמא חל על בעל מום ופדיון אין לו דכתיב (שם) לא יגאל:

אלא שם זבח לא קתני. אלא בחד זבחה נקט למילתיה וקאמר חומר בו מה שאין בשם תמורה וחומר בשם תמורה שאין באותו זבח שאנו עסוקין כאן:

מאי שנא. דלינקוט תנא מילתיה בתרי גווני:

שם תמורה אחת היא. כל התמורות שוות בכל הנך דקתני הכא בצבור ובדחיית שבת ובעשיית תמורה ובגיזה ובעבודה אבל זבח לא מצי למיתני שם דהא קתני גיזה ועבודה דלא מצי למימר מה שאין כן בשם זבח דהא איכא בכור ומעשר:

קסבר אין שוחטין פסח על היחיד. כר' יהודה דאמר הכי במסכת פסחים (דף צא.) ויליף לה מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד וכיון דאינו בא בלא שותפות אין עושה תמורה:

מי דחי טומאה. איכא למאן דאמר לקמן בשמעתין דלא דחי:

לא, לעולם פרו.

ומאי "תמורה"?

שם תמורה.

אי הכי,

זבח נמי שם זבח.

שם זבח לא קתני.

ממאי?

מדקתני: **חומר בתמורה** שהתמורה חלה על בעל מום קבוע, ואינה יוצאה לחולין ליגזו וליעבד.

ואי סלקא דעתך: מאי "זבח"? שם זבח,

נא, והא איכא: בכור ומעשר, דחלין על בעל מום קבוע,

ואין יוצאין לחולין ליגזו וליעבד!

אלא: שם זבח לא קתני.

ומאי שנא תמורה?

שם תמורה - אחת היא.

זבח - איכא בכור, ואיכא מעשר.

ולרב ששית, אדמוקים לה באילו של אהרן,

לוקמה בפסח, דדוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה, דקרבן יחיד הוא!

קסבר: אין שוחטין הפסח על היחיד.

ונוקמיה בפסח שני!

מי דחי טומאה?!

162. נא, א

רש"י

ותנא מאי שנא חגיגה וכו'.
ההוא תנא דתמורה דגבי רבי
מאיר ורבי יעקב דאייתי לעיל:
בכנופיא. ברגלים:

[תנן:

"אמר לו רבי מאיר:

והלא פר יום הכפורים, וּחִבֵּיתִי בְּהוֹל, וּפְסַח,

דְּקָרְבַּן יָחִיד הוּא וְדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטּוּמְאָה" (תמורה יד, א).

...

"אמר לו רבי יעקב:

והלא פר העולם דבר של צבור,

וּשְׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה,

וּחִגִּיגָה,

דְּקָרְבַּן צִבּוּר וְאִין דּוּחִין לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת הַטּוּמְאָה"].

אמר ליה רב הונא פריה דרב יהושע לרבא:

ותנא, מאי שנא פסח דקרי ליה קרבן יחיד,

ומאי שנא חגיגה דקרי לה קרבן ציבור?

אי משום דאתי בכנופיא - פסח נמי אתי בכנופיא!

איכא פסח שני, דלא אתי בכנופיא.

אמר ליה: אם כן יהא דוחה את השבת ואת הטומאה!

אמר ליה:

אין, כמאן דאמר: דחי.

דתניא:

"פסח שני דוחה את השבת, ואינו דוחה את הטומאה.

רבי יהודה אומר:

אף דוחה את הטומאה."

מאי טעמא דתנא קמא?

אמר לך: מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה!?

ורבי יהודה?

אמר לך:

אמר קרא: **"ככל חקת הפסח יעשו אתו"** (במדבר ט, יב),

ואפילו בטומאה.

התורה החזירה עליו לעשותו בטהרה,

לא זכה - יעשנו בטומאה.

163. נא, ב

רש"י

ותיפוק לי. בעיא דרבי אלעזר דלעיל דפר יוה"כ דהכהנים בקופיא הוא דמתכפרי ביה דהא אשר לו כתב ביה תלתא זימני למעוטי ציבור ואחיו הכהנים דלא מזידהו אתי תלתא אשר לו כתיבי ביה בתרי קראי והקריב אהרן וגוי' והקריב תניינא ושחט את פר החטאת אשר לו: אלא שאני בי גזא וכו' גרסינן: **אפקוריה אפקריה.** לגבי הך כפרה:

[**בְּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר:**

לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים קָרְבַּן יָחִיד, עוֹשֶׂה תְּמוּדָה אוֹ אֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּדָה?]

...

וְהָכִי קָא מֵיבְעֵיא לֵיהּ:

אָחִיו הַכֹּהֲנִים בְּקַבְעוּתָא מִתְּכַפְרִי, אוֹ דִילְמָא בְּקוֹפִיָא מִתְּכַפְרִי?]

נא, ב

וְתִיפּוּק לִי דְ"אֲשֶׁר לֹא"¹⁶⁴ (ויקרא טז - ו, יא), אָמַר רַחֲמֵנָא: מִשְׁלוֹ הוּא מְבִיא.

דְּתִנָּא:

"אֲשֶׁר לֹא" (ויקרא טז, ו), - מִשְׁלוֹ הוּא מְבִיא, וְלֹא מִשְׁלַל צִיבּוֹר.

יְכוּל לֹא יְבִיא מִשְׁלַל צִיבּוֹר, שְׂאִין הַצִּיבּוֹר מִתְּכַפְרִין בּוֹ,

אָבַל יְבִיא מִשְׁלַל אָחִיו הַכֹּהֲנִים, שְׁהָרִי אָחִיו הַכֹּהֲנִים מִתְּכַפְרִים בּוֹ?

תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "אֲשֶׁר לֹא" (ויקרא טז, יא).

יְכוּל לֹא יְבִיא, וְאִם הִבִּיא, מִנְּשֶׁר?

תְּלַמּוּד לּוֹמֵר שׁוֹב: "אֲשֶׁר לֹא"¹⁶⁵ (ויקרא טז, יא) - שְׁנָה הַכְּתוּב עָלָיו לְעַבְבִּי!

וְלִיטְעַמְיָד, אָחִיו הַכֹּהֲנִים אֵי לֹאוּ דְקִנּוּ בְּגוּיָה, הִיכִי מְכַפֵּר לָהּ?

אָלֵא, שְׂאֵנִי בִי גִזָּא דְאֶהְרֹן, דְּאֶפְקֵרִיה רַחֲמֵנָא לְגַבֵּי אָחִיו הַכֹּהֲנִים,

הָכֵא גַבֵּי תְמוּדָה נְמִי - שְׂאֵנִי בִי גִזָּא דְאֶהְרֹן, דְּאֶפְקֵרִיה רַחֲמֵנָא לְגַבֵּי אָחִיו הַכֹּהֲנִים.

¹⁶⁴ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו

¹⁶⁵ ושחט את פר החטאת אשר לו

164. נא, ב

כ"י

מתני'

מהלך בהיכל. נכנס ומהלך לתוכו למערב:
שתי הפרוכת. פרופות מן הצפון לדרום אחת חיצונה ואחת פנימית:
וביניהן. אויר אמה:

גמ'

אמה טרקסין. כך נקראת כותל מחיצה שהפסיק במקדש ראשון אבל במקדש שני שהיה גבוה (מאה) אמה לא עשאוהו לפי שלא היו עוביה אלא אמה ואינה יכולה לעמוד בגובה (מאה) אמה ולהוסיף על עוביה אי אפשר דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל (דה"א כח):
ואיסתפקא להו. במקום המחיצה אי כלפנים אי כלחוץ:
ועבוד שתי פרוכת. לקלוט ביניהן אויר מקום המחיצה:

משנה

היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים, וביניהן אמה.

רבי יוסי אומר:

לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד.

שנאמר: "והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים" (שמות כו, לג).

גמרא

שפיר קאמר להו רבי יוסי לרבנן!

ורבנן?

אמרי לך:

הני מילי במושבון,

אבל במקדש שני ביון דלא הואי אמה טרקסין,

ובמקדש ראשון הוא דהואי, ואיסתפקא להו לרבנן בקדושתיה,

אי כלפנים, אי כלחוץ,

ועבוד שתי פרוכות.

165. נא, ב - נב, א

רש"י

בין המזבח ולמנורה היה מהלך. כשבא ליכנס היה בוקע בהיכל דרך הדרום להלך בין מזבח הפנימי ולמנורה שהיא בדרום והולך עד הפרוכת:

בין שולחן ולמזבח. דרך הצפון: **רבי יוסי היא.** דאמר במתניי לא היתה שם אלא פרוכת אחת ואצל הכותל הצפוני היה ראשה כפול ופרופה בקרס זהב כלפי החוץ ובו נכנסין לפני ולפנים כדתני מתניי אליבא דרבנן החיצונה פרופה מן הדרום הפנימית מן הצפון ורבי יוסי דאמר אין שם אלא אחת פריפתה בצפון היא דבהא לא פליג דכניסתו לתוך חלל בית קדשי הקדשים בצפון הוה:

פיתחא בדרום קאי. דשתי פרוכת היו שם והחיצונה פרופה מן הדרום כדתנן מתניי ולקמן פריך לר' יהודה ניעול בין מנורה לכותל:

שולחנות צפון ודרום מונחין. עשר שולחנות עשה שלמה שנאמר (דה"ב ד) חמש מימין וחמש משמאל ותניא במנחות (צח:) אי אפשר לומר חמש מימין הפתח וחמש משמאל הפתח שאם אתה אומר כן מצינו שולחן בדרום והתורה אמרה והשולחן תתן על צלע צפון (שמות כו) אלא של משה באמצע חמש מימינו וחמש משמאלו ופליגי בה תנאי איכא למאן דאמר מזרח ומערב מונחין ואיכא למאן דאמר צפון ודרום מונחין ור"מ סבירא ליה כמאן דאמר צפון ודרום ראשי שולחנות מן הצפון לדרום היו חמש בשורה אחת פונות ראשה של זו לראשה של זו והשולחן אמתים ארכו הרי עשר אמות ועל כרחך צריך היה לסמוך ראש השולחן הצפוני לכותל שאם אתה מושכו להלן מן הכותל נמצא מן השולחן הדרומי מקצתו יושב בדרום שהיכל רחבו עשרים אמה נמצא צפון שלו עשר אמה ואי אפשר להיות כלום מן השולחן בדרום הלכך מפסקי שולחנות את הדרך ולא מתעיל ליה בין שולחן לכותל ואם תאמר אף בין המזבח לשולחן אין דרך שהרי המזבח באמצע ההיכל וראש השולחן הדרומי סמוך למזבח הא אמרן בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לג:) שאין המזבח מכוון כנגד השולחן אלא משוך קימעא כלפי חוץ:

למיעל להדיא. לילך אצל הכותל הצפוני כל אורך ההיכל וכל שעה עינוי נזונות מבית קדשי הקדשים דרך הפריפה שכנגדו:

ור' יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח. אלא כל אחד ואחד מתפלל על עצמו שנאמר אשר ידעון איש נגע לבבו ופרש כפיו אל הבית הזה (מלכים א ח) הלכך חביב הוא שולחן ליכנס לפומבי:

משחרי מאניה. בגדיו משחירין מעשן המנורה שהשחיר את הכותל:

תנו רבנן:

"בין המזבח למנורה היה מהלך."

דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר:

בין שולחן למזבח.

יש אומרים:

בין שולחן לכותל."

מאן "יש אומרים"?

אמר רב חסדא:

רבי יוסי היא,

דאמר פיתחא בצפון קאי.

ורבי יהודה?

אמר לך:

פיתחא בדרום קאי.

רבי מאיר כמאן סבירא ליה?

אי כרבי יהודה סבירא ליה ניעול כרבי יהודה,

אי כרבי יוסי סבירא ליה ניעול רבי יוסי!

לעולם כרבי יוסי סבירא ליה,

ואמר לך: שולחנות צפון ודרום מונחין, ומפסקא ליה שלחן ולא מתעיל ליה.

ואיבעית אימא:

לעולם: מזרח ומערב מונחין,

נב, א ומשום שכינה, לאו אורח ארעא למיעל להדיא.

ורבי יוסי?

אמר לך:

חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח.

ולרבי יהודה נמי ניעול בין המנורה לכותל!

משחרי מאניה.

166. נב, א-ב

["עד שמגיע לבין שתי הפרוכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים, וביניהן אמה"].

"אמר רבי נתן:

אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים, אי בלפנים, אי בלחוג".

מתקף לה רבינא:

מאי טעמא?

אילמא: משום דכתיב: **"והבית אשר בנה המלך שלמה לה,**

שששים אמה ארפו ועשרים רחבו ושלושים אמה קומתו" (מלכים א' ו, ב),

וכתיב: **"וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני"** (מלכים א' ו, ז),

וכתיב: **"ולפני הדביר עשרים אמה ארך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קומתו"** (מלכים א' ו, כ),

ולא ידעין **"אמה טרקסין"** אי מהני **"עשרים"**, ואי מהני **"ארבעים"**?

ודילמא לא מהני **"עשרין"** ולא מהני **"ארבעין"**,

וחללא - קא חשיב, כותלים - לא קא חשיב.

תדע, דכל היכא דקא חשיב כותלים,

חשיב ליה לדידיה,

דתנן:

"ההיכל מאה על מאה ברום מאה:

נותל אולם - חמש,

והאולם - אחת עשרה,

נותל ההיכל - שש,

וארבו - ארבעים אמה,

ואמה טרקסין,

עשרים אמה בית קדשי הקדשים,

נותל ההיכל - שש,

והתא - שש,

וכותל התא - חמש" (מידות ד, ו-ז)!

אלא קדושיתה,

אי בלפנים אי בלחוג.

והיינו דאמר רבי יוחנן:

בעי יוסף איש הוצל:

"ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם את ארון ברית ה'" (מלכים א' ו, יט).

איבעיא להו:

היכי קאמר קרא?

"ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם",

או דילמא הכי קאמר: **"ודביר בתוך הבית מפנימה"**.

ומי מספקא ליה?

והתניא:

"איסי בן יהודה אומר:

חמש מקראות בתורה אין להו הכרע,

"שאת"¹⁶⁶ (בראשית ד, ז),

"משוקדים"¹⁶⁷ (שמות כה, לד),

"מחר"¹⁶⁸ (שמות יז, ט).

נב,ב

רפ"י

טרקסין. לשון פנים וחוג הוא כך ראיתי בתלמוד ירושלמי וראיה לדבר חסידים הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבם במעשר (ברכות דף לה:). למדנו שהטרק לשון כניסת פנים הוא:

דביר. היא המחיצה לפני הדביר חלל בית קדשי הקדשים שהוא לפנים מן המחיצה:

קחשיב לדידיה. למקום המחיצה לבד מן הששים:

נותל אולם. כותל החיצון למטה רוחב היסוד והאסקופה ולמעלה מגובה כיפת הפתח עובי החומה שעולה עד ק' אמה לבד רוחב כיפת החלל שהיא י"א אמה לבד רוחב כיפת עובי החומה:

והתא שש. יציע שאחורי בית הכפרת:

היכי קאמר קרא. מי אמרינן הייך ודביר בתוך הבית מחיצה עשה שמפסקת בתוך הבית:

מפנימה הכין. ולפנים מאותה מחיצה הכין מקום חללה והזמינו לתת שם את הארון אלמא דביר גופיה לאו מקדושת פנים הוא:

או דילמא ה"ק ודביר בתוך הבית מפנימה. דמקום הדביר גופיה משל פנים הוה ואותו הכין לתתו שם באותה כניסה את הארון:

אין להם הכרע. לדעת היכן הן נוטין:

שאת. הלא אם תיטיב שאת (בראשית ד) ולשון סליחה הוא או שאת אם לא תיטיב ולשון נשיאות עון הוא:

משוקדים. ארבעה גביעים משוקדים (שמות כה) או משוקדים כפתוריה ופרחיה: **מחר.** וצא הלחם בעמלק מחר (שם יז) או צא והלחם בעמלק מיד ומחר אנכי נצב והיום אי אתה צריך לתפלתי:

¹⁶⁶ ויאמר ה' אל-קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך. ז הלוא אם-תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבין ואליך תשוקתו ואתה תמשל-בו. ¹⁶⁷ ובמגדה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה

רס"י

ארור. וברצונם עקרו שור
(בראשית מט) ארור שור של
שכם שהוא מארור כנען או
ארור אפס כי עז:
וקם. הנך שוכב עם אבותיך וקם
(דברים לא) וכאן רמז לו תחיית
המתים או וקם העם הזה וזנה:
ויעלו עולות כבשים. ונימ
לפסוק כאן את הטעם
באתנחתא או דילמא אידי
ואידי פרים ואין אתנחתא
בטעם עולות אלא טעם גרש
ויעלו עולות כדי שיתחבר לשל
אחריו:

"ארור" ¹⁶⁹ (בראשית מט, ז),

"וקם" ¹⁷⁰ (דברים לא, טז)."

ותנאי:

"הוא יוסף איש הוצל,

הוא יוסף הבבלי,

הוא איסי בן יהודה,

הוא איסי בן גור אריה,

הוא איסי בן גמליאל,

הוא איסי בן מהללאל,

ונמה שמו? איסי בן עקיבא שמו!"

בדאורייתא - ליכא,

בדנביאי - איכא.

ובדאורייתא ליכא!?

והא איכא: דבעי רב חסדא:

"וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים" (שמות כד, ה),

או דילמא: אידי ואידי פרים!

לרב חסדא מספקא ליה,

לאיסי בן יהודה פשיטא ליה.

¹⁶⁸ ויאמר משה אל-יהושע בחר-לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על-ראש הגבעה ומטה האל-ה-י-ם בידי

¹⁶⁹ ה שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם. ו בסדס אל-תבא נפשי בקהלם אל-תחד כבדי כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו-שור. ז ארור אפס כי עז

ועברתם פי קשתה אחלקם בעקב ואפיצם בישראל.

¹⁷⁰ ויאמר ה' אל-משה הנך שכב עם-אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר-הארץ אשר הוא בא-שמה בקרבו ועזבני והפר את-בריתי אשר פרתית אתו.

167. נב, ב

רש"י

משנה

החיצונה היתה פרופה מן הדרום, ופנימית מן הצפון, מהלך ביניהן, עד שמגיע לצפון. הגיע לצפון הופך פניו לדרום, מהלך לשמאלו עם הפרכת עד שהוא מגיע לארון, הגיע לארון נותן את המחטה בין שני הבדים. צבר את הקטרת על גבי גחלים, ונתמלא כל הבית כולו עשן. יצא ונבא לו בדרך בית כניסתו, ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון. ולא היה מאריך בתפלתו, שלא להבעית את ישראל.

גמרא

במאי עסקינן?

אילימא במקדש ראשון - מי הוה פרוכת? אלא במקדש שני - מי הוה ארון?!

והתניא:

"משננגז הארון נגנזה עמו צנצנת המן, וצלוחית שמן המשחה, ונקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה, ואגז ששגרו פלשתים דורון לאלהי ישראל, שנאמר: 'וכלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו באגז מצדו ושלחתם אתו והלך' (שמואל א' ו, ח). ונמי גנזו? יאשיהו גנזו.

ומה ראה שגנזו?

ר' אבהו בשם ר' יוחנן: 'יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך'¹⁷¹ (דברים כח, לו) - עמד וגנזו, שנאמר: 'ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה, תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל, אין לכם משה בפתח עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל' (דברי הימים ב' לה, ג).

ואמר רבי אלעזר:

אתיא: 'שמה'¹⁷² (שמות ל, ו) 'שמה'¹⁷³ (שמות טז, לג). ואתיא: 'דורות' 'דורות'¹⁷⁴ (שמות ל, לא). ואתיא: 'משמרת' 'משמרת'¹⁷⁵ (במדבר יז, כה)!

לעולם במקדש שני,

ומאי הגיע לארון?

מקום ארון.

והא קתני:

'נותן את המחטה לבין שני הבדים'!

אימא: 'כבין שני הבדים'.

מתני' החיצונה פרופה מן הדרום. רבן קאמרי לה: פרופה. ראשה כפולה לצד החוץ ונאחזת בקרס של זהב להיות פתוחה ועומדת: מהלך ביניהן. נכנס בפריפת הדרום ומהלך ביניהן עד שמגיע לפריפת הצפון: הגיע לצפון. ומשכנס לתוך החלל הפך פניו לדרום לילך עד בין הבדים שהם באמצע החלל כדאמר מר (ב"ב דף צט. ט). ארון שעשה משה היה לו אויר עשרה אמות בבית קדשי הקדשים לכל רוח ורוח:

מהלך לשמאלו עם הפרוכת. שהמהלך מצפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה לו למזרח החלל לבין שני הבדים והבדים היו ארוכים עד הפרוכת ראשן אחד למערב והשני למזרח אחד בראש הארון לצפון ואחד בראש לדרום ואורך אמותים וחצי של ארון ביניהן:

דרך כניסתו. כשם שכנס כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו כלפי דרום כך כשיצא לא היסב את פניו לצאת אלא יוצא דרך אחוריו ופניו לארון: בבית החיצון. בהיכל:

גמ'

מי הוה פרוכת. טרקסין הוה: תשימו באגז מצדו. אלמא גבי ארון הוה קאי וממילא שמעינן דעמו נגנז: יולך ה' אותך. ודאג שמא יגלה לבבל:

תנו את ארון הקדש בבית. והא התם קאי אלא גניזה היא:

אתיא שמה שמה וכו'. כתיב בארון אשר אועד לך שמה (שמות ל) וכתוב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר (שם טז). ואתיא צלוחית מצנצנת המן:

דורות דורות. כתיב בצנצנת למשמרת לדורותיכם (שם) וכתוב בצלוחית שמן משחת קודש יהיה זה וגוי (שם ל) ואתיא מקלו של אהרן מצנצנת במשמרת משמרת דכתיב ביה למשמרת לאות לבני מרי (במדבר יז):

¹⁷¹ יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת

¹⁷² אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות אשר אועד לך שמה

¹⁷³ קח צנצנת אחת ותן שמה מלוא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם

¹⁷⁴ שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם

¹⁷⁵ השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת

רס"י

168. נב, ב - נג, א

תנן. מתניי כמ"ד בברייתא דלעיל [דף מט:]: צוברה כדי שיהא עשנה שוהה לבא: **תני חדא צוברה פנימה שהיא חוצה לו.** מתחיל לצוברה בראש המחיתה של צד פנים שאותו ראש המחיתה אינו לצד ידו והולך ומושך ידו אליו וצובר תמיד במשיכה עד ראש המחיתה השני אשר אצל בית ידה: **ותניא אידך.** מתחיל לצוברה בראש הפונה חוצה לצד ההיכל שהיא פנימה לו בצד גופו והולך וצובר תמיד הלאה עד ראש המחיתה השני: **שלא תתחיל מפניך.** לצבור ולילך הלאה: **שמא תכוה.** שהקטורת שצברת לצדך בוערת תמיד וזרועך המתפשט והולך להלן נכוה בתימור העולה:

"צִבֵּר אֶת הַקְטֹרֶת עַל גְּבִי גְחָלִים."

תנן כמאן דאמר:
"צוברה".

תני תדא:
"צוברה פנימה שהיא חוצה לו".

ותניא אידך:
"צוברה חוצה שהיא פנימה לו!"

אמר אביי:
תנאי היא.

ואמר אביי:
מסתברא כמאן דאמר: **"פנימה שהיא חוצה לו"**.

דתנן:

"מלמדיו אותו: הזהר^א שלא תתחיל מפניך, שמא תכוה" (תמיד ו, ג).

נגא

169. נג, א

רפ"י

כי בענן. אל יבא כי אם בענן של עשן הקטורת:
מעלה עשן. שם עשב שגורם לעשן לעלות זקוף כמקל:
ומנין שנותן בה וכו'. לקמן פריך ל"ל הא נפקא ליה:
הא אם לא נתן וכו'. הא למדנו מכאן שנאמר ולא ימות שאם לא נתן וכו':
או שחיסר. דכתיב הקטורת שלימה ולא חסירה:
תיפוק ליה. דאי נמי לא כתב הכא ולא ימות מיחייב מיתה אקטורת חסירה דאשכח דעייל ביאה ריקנית שלא לצורך וכתיב ואל יבא בכל עת ולא ימות:
ששג בביאה. ריקנית אבל ידע שיש מיתה במקטיר קטורת חסירה ואין עונש מיתה על השוגג:
דעייל שתי הקטרות. בביאה אחת:

תנו רבנן:

"ונתן את הקטרת על האש לפני ה'" (ויקרא טז, ג) - **שלא יתקו מבחוץ ויכניס**. להוציא מלבן של צדוקים, שאומרים: **יתקו מבחוץ ויכניס**. מאי דרוש?

"כי בענן אראה על הפפרת" (ויקרא טז, ב) - **מלמד שיתקו מבחוץ ויכניס**. אמרו להם חכמים: והלא כבר נאמר: **"ונתן את הקטרת על האש לפני ה'"** (ויקרא טז, ג), **אם בן מה תלמוד לומר: "כי בענן אראה על הפפרת"** (ויקרא טז, ב)? **מלמד שנותן בה מעלה עשן**. **ומניין שנותן בה מעלה עשן?** **שנאמר: "וכסה ענן הקטרת את הפפרת"** (ויקרא טז, ג). **הא לא נתן בה מעלה עשן, או שחיסר אחת מכל סמניה - חייב מיתה?**

ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית!

אמר רב ששת:

הקא במאי עסקינן?
 כגון שישג בביאה, והזיד בהקטרה.

רב אשי אמר:

אפילו תימא: הזיד בזו ובזו.
 כגון דעייל שתי הקטרות, אחת שלימה ואחת חסירה.
 אביאה - לא מיחייב, דהא עייל ליה שלימה,
 אהקטרה - מיחייב, דקא מקטר קטורת חסירה.

170. נג, א

רס"י

קרא לקרא. הא נפקא ליה מכי בענן: **עיקר.** שורש: **והא איפכא תניא.** שהשורש יפה מן העלין: **לשמי קורה.** לשון שמים: **ממשמש בכתלים.** כן דרך העשן כשאינו יכול לצאת כנגדו מתפשט למעלה תמיד עד שמתמלא חלל הבית למעלה מכותל לכותל וכשאינו לו עוד מקום ממשמש ויורד אצל הכתלים: **האי מוכן יעשה לאהל מועד.** השוכן אתם נפקא. אל מקום שיהא שכני אתם יעשו כן: **חד לעונש וחד לאזהרה.** ואל יבא כי בענן אזהרה וכסה ענן ולא ימות זה עונש ואילו לא ימות דאל יבא לאו אחסרון ענן כתיב אלא אביאה ריקנית: **תניא ר' אלעזר אומר.** וכסה ולא ימות זה עונש מעלה עשן:

אמר מר:

"ומניין שנותן בה מעלה עשן?"

תלמוד לומר: "וכסה".

קרא לקרא¹⁷⁶!?

אמר רב יוסף:

הכי קאמר:

אין לי אלא עלה מעלה עשן, עיקר מעלה עשן מניין?

תלמוד לומר: "וכסה".

אמר ליה אביי:

והא איפכא תניא:

דתניא:

"נתן בה עיקר מעלה עשן,

היה מתמר ועולה במקל עד שמגיע לשמי קורה,

בין שהגיע לשמי קורה, ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן,

שנאמר: "והבית ימלא עשן" (ישעיה ו, ד)!"

אלא, אמר אביי:

הכי קאמר:

אין לי אלא עיקר מעלה עשן, עלה מעלה עשן מניין?

תלמוד לומר: "וכסה".

רב שישת אמר:

אין לי אלא אהל מועד שבמדבר,

שילה ובית עולמים מניין?

תלמוד לומר: "וכסה".

האי מ' "ומן יעשה לאהל מועד השכן אתם" (ויקרא טז, טז) נפקא!

אלא,

הכי קאמר:

אין לי אלא ביום הכפורים, בשאר ימות השנה מניין?

תלמוד לומר: "וכסה".

רב אשי אמר:

חד - למצוה,

וחד - לעכב.

רבא אמר:

חד - לעונש,

וחד - לאזהרה.

תניא:

"רבי אליעזר אומר:

"ולא ימות"¹⁷⁷ (ויקרא טז, ב) - עונש,

"כי בענן אראה" - אזהרה.

¹⁷⁶ "כי בענן אראה על הכפורת"

¹⁷⁷ ויאמר ה' אל-משה דבר אל-אהרן אחיד ואל-בא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרקת אל-פני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת

רש"י

יכול יהיו שניהן אמורים קודם
 מיתת בני אהרן. ונאמר שבעון
 מעלה עשן שלא נתנו מתו:
 ועדיין לא נראה. אראה משמע
 לעתיד אלמא כשנאמר מקרא
 זה עדיין לא נראה ואי לאחר
 מיתתן כבר נראה בו ביום
 שנאמר ויצאו ויברכו את העם
 וירא כבוד ה' אל כל העם
 (ויקרא ט):
 מצוה להביא מן ההדיוט.
 ואע"פ שהורו כראוי נענשו שלא
 נטלו רשות:

יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן?
 תלמוד לומר: "אחרי מות שני בני אהרן" (ויקרא טז, א).
 יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן?
 תלמוד לומר: "כי בענן אראה על הכפרת".
 הא ביצד?
 אזהרה קודם מיתה,
 ועונש אחר מיתה.

מאי תלמודא?

אמר רבא:
 אמר קרא: "כי בענן אראה" - ועדיין לא נראה.

ואלא, מאי טעמא איענוש?

כדתניא:
 "רבי אליעזר אומר:
 לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן.
 מאי דרוש?
 "ונתנו בני אהרן הפהן אש על המזבה" (ויקרא א, ז) -
 אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט."

171. נג, א-ב

רס"י

הבמה אשר בגבעון לירושלים. היה לו ליכתוב מירושלים או מן הבמה אשר בגבעון לירושלים בגבעון היתה קדושה ששם מזבח שעשה משה והיה הולך ומקריב שם:

מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון. והכי משמע קרא ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון דרך הליכתו וכן לירושלים בשובו מגבעון היתה כביאה ראשונה:

וישראל במעמדם. העומדים בעזרה במקום כל ישראל על קרבן התמיד דכתיב תשמרו להקריב לי (במדבר כת) היו עומדים ומשמרים על קרבנכם:

עד דהוה מכסי מיניה ר' יוחנן. שאין ר' אלעזר רואהו:

מיניה דר' יוחנן. שאין ר' יוחנן רואהו מחזיר פניו:

אמרו ליה לרב יוסף. שהוא היה מאור עינים ואינו מכיר בדבר:

תרום רישין. תהיה ראש ישיבת הכרך:

התם מיבעי ליה למיקם. במקום שהפסיעות כלות ולא לחזור לאלתר:

ואם לא עשה כן. נראה כמו שלא נטל רשות להיפטר:

וראו לו שלא התפלל. ראוי לו שלא התפלל גרסינן כלומר נוח היה לו אם לא התפלל כמו ראוי לו שלא בא לעולם:

מימינו אש דת. אלמא ימין עדיפא:

ורבבה מימינד. הימין סובלת רבבה מזיקין:

וכי תימא אורחא הוא. שהימין מוכנת להשתמש בה לכך ניתנו הלוחות בימין ולא חשיבותא דימין היא:

"יצא ונבא לו בדרך בניסתו".

מנא הני מילי?

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אמר קרא:

"ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון לירושלים" (דברי הימים ב' א, יג), וכי מה ענין "גבעון" אצל "ירושלים"?

אלא: מקיש יציאתו מגבעון לירושלים, לביאתו מירושלים לגבעון, מה ביאתו מירושלים לגבעון - פניו כלפי במה, כדרך ביאתו, אף יציאתו מגבעון לירושלים - פניו כלפי במה, כדרך ביאתו.

וכן כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנו וישראל במעמדן כשהן נפטרים - לא היו מחזירין פניהן והולכין, אלא מצדדין פניהן והולכין.

וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך, אלא מצדד פניו והולך.

כי הא דרבי אלעזר כד הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן,

כד הוה בעי רבי יוחנן לסגויי - הוה גחין קאי רבי אלעזר אדוכתיה עד דהוה מיכסי רבי יוחנן מיניה. וכד הוה בעי רבי אלעזר לסגויי - הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן.

רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף,

הוה אזיל לאחוריה עד דמנגפן פרעיה ומתוסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא.

נגב, אמרו ליה לרב יוסף:

הכי עביד רבא.

אמר ליה:

הא רעוא דתרום רישך אכולה כרכא.

אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי:

המתפלל צריך שפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום.

אמר ליה רב מרדכי¹⁷⁸:

כיון שפסיע שלש פסיעות לאחוריו,

התם איבעיא ליה למיקם.

משל לתלמיד הנפטר מרבו,

אם חוזר לאלתר - דומה לכלב שישב על קיאו.

תניא נמי הכי:

"המתפלל, צריך שפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום,

ואם לא עשה כן - ראוי לו שלא התפלל.

ובשום שמעיה אמרו:

שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל,

שנאמר: "מימינו אש דת למז" (דברים לג, ב).

ואומר: "יפל מצדך אלף ורבבה מימינך" (תהלים צא, ז).

מאי נאומר?

וכי תימא: אורחא דמילתא היא למיתב בימין,

¹⁷⁸ הרשב"א (תשובות א, תלו) ל"ג את דברי רב מרדכי כי הוא רב מרדכי גאון. וכן ר"ף ועוד.

רש"י

לשמאל דידך. דהיא ימינו של
 הקב"ה שהמתפלל רואה עצמו
 כאילו שכינה למול פניו שנאמר
 שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים
 121):

תא שמע: "יפל מצדך אלה ורבבה מימינך".

רבא חזייה לאבוי דיהיב שלמא לימינא ברישא.
 אמר ליה: מי סברת לימין דידך?! לשמאל דידך קא אמנא,
 דהוי ימינו של הקדוש ברוך הוא.

אמר רב חייא בריה דרב הונא:
 חזינא להו לאבוי ורבא דפסעי להו שלש פסיעות בכריעה אחת.

רס"י

172.נג, ב

"ומתפלל תפלה קצרה בבית הציצון".

מאי מצלי?

רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב אמרי:
 'הי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה.

שחונה מעליותא היא!?

אלא אימא: אם שחונה שתהא גשומה.

רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה:
 לא יערי עביד שולטן מדבית יהודה,
 ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה.
 ולא תכנס לפניך תפלות עוברי דרכים.

רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא, שדא מטרא עליה,
 אמר: רבונו של עולם! כל העולם כולו בנחת, וחנינא בצער - פסק מיטרא.
 כי אתא לביתה, אמר: רבונו של עולם! כל העולם כולו בצער, וחנינא בנחת - אתא מיטרא.

אמר רבי יוסף:

מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא.

תנו רבנן:

"מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו, ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו.
 התחילו הם נכנסין והוא יוצא.
 אמרו לו: מפני מה הארכת בתפלתך?
 אמר להם: קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב?
 אמרו לו: אל תהי רגיל לעשות בן,
 שהרי שנינו: לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל".

173. נג, ב - נד, א

כ"ט

משנה

משניטל ארון,
אכן היתה שם מימות נביאים ראשונים, ו"שתייה" היתה נקראת,
גבוה מן הארץ - שלש אצבעות, ועליה היה נותן.

נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו,
נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד,
והזה ממנו, אחת למעלה ושבע למטה.
ולא היה מתכוון להזות לא למעלה, ולא למטה, אלא כמצליף.

וכך היה מונה:

אחת,

אחת ואחת,

אחת ושתיים,

אחת ושלוש,

אחת וארבע,

אחת וחמש,

אחת ושש,

אחת ושבע.

יצא והניחו על פן הזהב שבהיכל.

הביאו לו את השעיר,

שחטו, וקבל במזרק את דמו,

נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד,

והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה,

וכך היה מונה:

אחת,

אחת ואחת,

אחת ושתיים וכו'.

יצא והניחו על פן הזהב השני שבהיכל.

רבי יהודה אומר:

לא היה שם אלא בן אחד בלבד.

נטל דם הפר, והניח דם השעיר,

והזה ממנו על הפרוכת שבנגד הארון מבחוץ,

אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון וכו'.

וכך היה מונה וכו'.

נטל דם השעיר והניח דם הפר,

והזה ממנו על הפרוכת שבנגד הארון מבחוץ,

אחת למעלה ושבע למטה, וכו'.

עיר דם הפר לתוך דם השעיר,

ונתן את המלא בריקו.

גמרא

'משנגנו' לא קתני, אלא "משניטל".

תנו כמאן דאמר: ארון גלה לבבל.

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

מתני'
נביאים הראשונים, דוד
ושמואל מפרש במס' סוטה (דף
מח:):

ושתיה היתה נקראת. מפרש
בגמ':

למקום שנכנס. לבית קדשי
הקדשים:

במקום שעמד. בין הבדים:

ולא היה מתכוון להזות לא
למעלה וכו'. שתהא אחת
למעלה בחודה של כפורת
העליון והשבע למטה מאמצעה
שהרי לא על הכפורת נוגעים
אלא לארץ נופלות:

אלא כמצליף. בשורה זו תחת זו
כל שמונה הזאות כמצליף לא
ידעתי לשונו:

וכך היה מונה. בגמרא מפרש
טעמא:

נטל דם הפר תחילה והניח דם
השעיר. מסקנא דמילתיה דר'
יהודה היא דאמר לא היה שם
אלא כן אחד וצריך ליטול דם
הפר תחילה:

על הפרוכת. כדכתיב וכן יעשה
לאהל מועד (ויקרא טז):

עירה דם הפר וכו'. כדכתיב
במתנות המזבח ולקח מדם הפר
ומדם השעיר מדם שניהן יחדיו:
ונתן המלא וכו'. בגמרא מפרש
חוזר ומערה מזרק מלא לתוך
הריקו כדי לערבן יפה:

רס"י

גמ'
ויביאו בבלה. ליהויכין :
עם כלי חמדת. הוא ארון :
ויאריכו הבדים וגו'. סיפיה
 דקרא ויהיו שם עד היום הזה :
ופליגא דעולא. הא דתניא ר' שמעון אומר ארון גלה לבבל :
ראשונה ושניה. כלומר משני מקראות :
כל חדרה. הגנוז בחדרי חדרים :
נ"ב שנה. ה' מחרבות ירושלים בגלות צדקיהו עד פקידת כורש שעלו לבנות הבית שהרי לסוף ע' לגלות יהויקים היתה הפקידה כמו ששינו במגילה (דף יא.) :
 וי"ח שנה היה מכיבוש יהויקים עד חרבות ירושלים דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה ופירושו : גלה יכניה בשבע לכיבוש יהויקים שהוא שמונה לנבוכדנצר גלו צדקיהו וגלותו בחרבות ירושלים בשמונה עשר לכיבוש יהויקים שהוא תשע עשרה לנבוכדנצר דאמר מר שנה ראשונה כיבש נינוה שניה עלה וכיבש יהויקים :
עד בהמה. בהמה בגימטריא חמשין ותריין :
הגביר לרבים. בספר דניאל כתיב והכי מפרש ליה ר' יוחנן אותו ברית האמור בגפרית ומלח שנאמר בו על אשר עזבו את ברית הגבירו האויב על ישראל שבוע אחד :
לרבים. לשרים כמו כל רבי מלך בבל (ירמיהו לט) :

אָרוֹן גְּלָה לְבַבְל,
שְׁנָאֲמַר: "וְלֹתְשִׁיבַת הַשָּׁנָה שְׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאֶצַּר וַיְבִאֵהוּ בְּבִלְהָ,
עִם כְּלֵי חַמְדַּת בֵּית ה' " (דברי הימים ב' לו, י'),
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר:
אָרוֹן גְּלָה לְבַבְל,
שְׁנָאֲמַר: "לֹא יִתֵּנָה דְבַר אָמֵר ה' "¹⁷⁹ (ישעיה לט, ו) - אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת שָׁבוּ.
וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן לֵקִישׁ אוֹמֵר:
אָרוֹן בְּמִקְוָמוֹ נִגְנַז,
שְׁנָאֲמַר: "וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַבְּדִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יָרְאוּ הַחוּצָה,
 וַיְהִי שֵׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (מלכים א' ח, ח).

ופליגא דעולא,
 דאמר עולא:
"שאל רבי מתיא בן הרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי:
וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה, ארון גלה לבבל.
"ראשונה" - הא דאמרן: **"ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'"** (דברי הימים ב' לו, י'),
"שניה" מאי היא?
 דכתיב: **"ויצא מפת ציון ^ כל הדרה"** (איכה א, ו).
מאי "כל הדרה"?
 חדרה.
אתה מאי אתה אומר?
אמר לו: שאני אומר ארון במקומו נגנז,
שנאמר: "ויארכו הבדים"¹⁸⁰ (מלכים א' ח, ח)."

נד,א

אמר ליה רבה לעולא:
מאי משמע?
 דכתיב: **"ויהיו שם עד היום הזה".**

וכל היכא דכתיב: **"עד היום הזה"** לעולם הוא!?
 והכתיב: **"ואת היבوسی ישוב ירושלים לא הודישו בני בנימין,**
וישוב היבوسی את בני בנימין בירושלים עד היום הזה" (שופטים א, כא) הכי נמי דלא גלוי?
 והתניא:
"רבי יהודה אומר:
חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה,
שנאמר: "על ההרים אשא בני ונהי ועל נאות מדבר קינה פי נצתו מפלי איש עבר,
ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו" (ירמיה ט, ט)."
"בהמה" בגימטריא חמשים ושתים הוו!

ותניא:
"רבי יוסי אומר:
שבע שנים נתקיימה: "גפרית ומלח" (דברים כט, כב) בארץ ישראל."
 ואמר רבי יוחנן:
 מאי טעמא דרבי יוסי?
 אתיא ברית" ברית".
 כתיב הכא: **"והגביר ברית לרבים שבוע אחד"** (דניאל ט, כז),
 וקתיב התם: **"ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבתם"** (דברים כט, כד)!

אמר ליה:
 הקא - כתיב: **"שם",**

¹⁷⁹ הנה ימים באים ונישא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה בבל לא יתנר דבר אומר ה'
¹⁸⁰ ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקודש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה

רש"י

מתעסק. בטיול ושחוק:
רצפה משונה. אחת מן הטבלאות של שיש שברצפה ראה גבוהה מחברותיה והבין שסילקוה מאחר שנסדרה שם:
ביחוד. בברור:
מתליעין בעצים. דתנן (מדות פ"ב משנה ה) כל עץ שיש בו תולעת פסול למזבח:
בעלי מומין. שאין ראויין לעבודה אחרת:

התם - לא פתיב 'שם'.

וכל היכא דכתיב: "שם" לעולם הוא!?
 מיתבי:

"ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים המש מאות, ופלטיה ונעריה ורפיה ועזאל בני ישעי בראשם.
 ויכו את שארית הפלטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה" (דברי הימים א' ד, מב-מג)
 וכבר עלה סנחריב מלך אשור וכלכל את כל הארצות,
 שנאמר: "ואסיר גבולת עמים ועתודתיהם שושתי" (ישעיה י, ג),

תיובתא.

אמר רב נחמן:
 תנא:

"וחכמים אומרים:
 ארון בלשבת דיר העצים היה גנוז".

אמר רב נחמן בר יצחק:
 אף און נמי תנינא:

"מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה, ובא והודיע את חבירו, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז" (שקלים ו, ב).

מאי הנה עביד?

אמר רבי חלבון:
 מתעסק בקרדומו היה.

תנא דבי רבי ישמעאל:
 "שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים, ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו".

174. נד, א-ב

רפ"י

נראין ואין נראין. כדמפרש ואזיל בברייתא שהיו דוחקין ובולטין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שבולטין מתחת חלוקה:

ויוצאין בפרוכת. הפרוסה כנגד פתח שבמחיצת אמה טרקסין והפתח באמצע אמה טרקסין היה במקדש ראשון:

הכרובים. מדובקין זה את זה ואחוזין ומחבקיין את הנקבה: כזכר החובק את הנקבה:

מעורים. לשון דיבוק כמו (עוקצין פ"ג משנה ח):

אילן שנפשא ומעורה בקליפה ובמס' ביצה (דף ז.). אם היו מעורות בגידין אסורות: ולא יבאו לראות. הלויים שבמדבר אף על פי שהיו נושאים כלי הקודש בכתף לא היו רשאים ליכנס בשעת סילוק מסעות שהיו מפרקיין את הארון והמזבח להסיעו ממקומו עד שהיו אהרן ובניו מכסין אותו בנרתיקהן כמו שכתוב בפרשה וכסו אותו במכסה עור תחש ולקחו בגד תכלת וכסו וגוי' כבלע לשון כיסוי:

בבית אביה. באירוסיה אף ישראל במדבר עדיין לא היו גסין בשכינה:

נתגרשה קאמרת. האי מעשה בבית שני הוה לאחר שנתגרשו וחזרו:

לחיבתה ראשונה. לתחילת חיבתן שאין גסין זה בזה:

במאי עסקינן. האי מגללין להן הפרוכת ומראין להן הכרובים:

מי הוו כרובים. דקס"ד בכרובים שעשה שלמה אצל הארון מזה ומזה קאמר:

דבבי. שכנגד הפתחים פתח אולם והיכל ובית קדשי הקדשים:

שלוש עשרה פרוכות היו במקדש שני. שבעה לשבעה שערי העזרה שתיים בדביר במקום אמה טרקסין ושתיים כנגדן לחוץ בין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים וכי היכי דבמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים הכי נמי במקדש ראשון:

רב יהודה רמי:
 קתיב: **"ויראו ראשי הפדים"** (מלכים א' ח, ח),
 וקתיב: **"ולא יראו החוצה"** (מלכים א' ח, ח),
 הא פיצד?
 נראין ואין נראין.

תניא נמי הכי:
"ויראו ראשי הפדים" - יכול לא יהו זזין ממקומן?
תלמוד לומר: "ויראו הפדים".
יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין?
תלמוד לומר: "ולא יראו החוצה".
הא פיצד?
דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת, ונראין כשני דדי אשה.
שנאמר: "צדור המר דודי לי בין שדי ילין" (שיר השירים א, ג).

אמר רב קטינא:
 בשעיה שהיו ישראל עולין לרגל,
 מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה,
 ואמרים להן: ראו חבתכם לפני המקום חבת זכר ונקבה.

מתיב רב חסדא:
"ולא יבאו לראות כבלע את הקדש"¹⁸¹ (במדבר ד, ט),
 ואמר רב יהודה אמר רב:
 בשעת הכנסת פלים לנרתק שלהם.

אמר רב נחמן:
 משל לכלה, כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה.
 כיון שבאתה לבית חמיה, אינה צנועה מבעלה.

מתיב רב חנא בר רב קטינא:
"מעשה בכהו אחד שהיה מתעסק" וכו'!

אמר ליה:
 נתגרשה קא אמרת, וכשנתגרשה חזרה לחיבתה הראשונה.

במאי עסקינן?
 אי נימא במקדש ראשון - מי הווי פרוכת?
 במקדש שני - מי הוו כרובים?!

לעולם במקדש ראשון,
ומאי "פרוכת"?
פרוכת דבבי.

דאמר רבי זירא אמר רב:
 שלשה עשר פרוכות היו במקדש:
 שבעה - כנגד שבעה שערים,
 שתיים - אחת לפתחו של היכל,
 ואחת - לפתחו של אולם.
 שתיים - בדביר,

¹⁸¹ ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו

וּשְׁתִּים - כְּנֶגְדָן בְּעֵלְיָהּ.

רַב אֲחָא בְרַי יַעֲקֹב אָמַר:

לְעוֹלָם בְּמִקְדָּשׁ שְׁנִי,

וּכְרוּבִים דְּצוֹרְתָא הוּוּ קִיִּימִי,

דְּכַתִּיב: "וְאֵת כָּל קִירוֹת הַבַּיִת מִסָּב קָלַע ... כְּרוּבִים וְתַמְרוֹת וּפְטָרֵי צִיצִים"¹⁸² (מלכים א' ו, כט),

וְכַתִּיב: "וְצִפְפָּה זָהָב מִיָּשָׁר עַל הַמְּחֻקָּה" (מלכים א' ו, לה).

וְכַתִּיב: "כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת" (מלכים א' ז, לו).

מֵאִי "כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת"?

אָמַר רַבָּה בְרַי רַב שִׁילָא:

כְּאִישׁ הַמְּעוֹרָה בְּלוּיָהּ שְׁלוֹ. נד,ב

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:

בְּשַׁעָה שְׁנַכְנְסוּ גוֹזִים לְהִיכַל, רָאוּ כְּרוּבִים הַמְּעוֹרִין זֶה בְּזֶה,

הוֹצִיאוּן לְשׁוּק וְאָמְרוּ: יִשְׂרָאֵל הִלְלוּ, שִׁבְרֵכְתָן בְּרַכָּה וְקִלְלָתָן קִלְלָה יַעֲסֻקוּ בְּדַבְרֵים הִלְלוּ?

מִיָּד הִזְלוּם,

שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזְלוּהָ מִי רָאוּ עֲרוֹתֶיהָ" (איכה א, ח).

כָּט"ו

כְּרוּבִים דְּצוֹרְתָא. מצויירין

בכותל במיני סממנים או

חקוקין בקירות העץ מלפנים

מכותלי האבנים:

מִסָּב קָלַע. צורות רשתות

וקליעות:

כְּאִישׁ הַמְּעוֹרָה בְּלוּיָהּ שְׁלוֹ.

הנדבק וחבוק באשתו בין

זרועותיו:

הוֹצִיאוּם לְשׁוּק. קיפלום מן

הכותל:

¹⁸² וְאֵת כָּל קִירוֹת הַבַּיִת מִסָּב קָלַע פִּיתוּחֵי מַקְלָעוֹת כְּרוּבִים וְתַמְרוֹת וּפְטָרֵי צִיצִים מִלְּפָנִים וְלַחֲצוֹן

175. נד, ב

רס"י

מציון נברא. ציון נבראת תחילה וסביביה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד :
בצקת עפר למוצק. מוצק אחד היה לו ומשם נדבקו רגבים סביבו :
מן הצדדין נברא. ארבע מוצקות היו לו ונמתח והלך מכל צד עד שנדבק באמצעיתו :
כי לשלג יאמר הוא ארץ. תעשה ארץ ומהיכן גשם מטר וגשם מטרות מארבע צדדין הורידו והגשימו להעשות ארץ :
מציון מכלל יופי. בתריה כתיב :
תולדות השמים. מאורות וכוכבים : ה"ג תולדות השמים משמים נבראו ותולדות הארץ מן הארץ נבראו :

"ו'שתייה" היתה נקראת".

תנא:

"שממנה הושתת העולם".

תנן כמאן דאמר:

מציון נברא העולם.

דתנא:

"רבי אליעזר אומר:

עולם מאמצעיתו נברא,

שנאמר: "בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו" (איוב לח, לח).

רבי יהושע אומר:

עולם מן הצדדין נברא,

שנאמר: "כי לשלג יאמר הוא ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו" (איוב לו, ו).

רבי יצחק אומר:

אבן ירה הקדוש ברוך הוא בים, וממנה נשתת העולם,

שנאמר: "על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה" (איוב לח, ו).

וחכמים אומרים:

מציון נברא,

שנאמר: "מזמור לאסף אל אלהים"¹⁸³ (תהלים נ, א),

ואומר: "מציון מכלל יפי"¹⁸⁴ (תהלים נ, ב).

ממנו מובלל יפיו של עולם".

תנא:

"רבי אליעזר הגדול אומר:

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים" (בראשית ב, ד),

תולדות שמים, משמים נבראו, תולדות הארץ מארץ נבראו.

וחכמים אומרים:

אלו ואלו מציון נבראו,

שנאמר: "מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא" (תהלים נ, א),

ואומר: "מציון מכלל יפי אלהים הופיע" (תהלים נ, ב) - ממנו מובלל יפיו של עולם".

"נטל את הדם ממי שממרט בו [נבנס למקום שנבנס, ועמד במקום שעמד,

והזה ממנו, אחת למעלה ושבע למטה.

ולא היה מתכוון להזות לא למעלה, ולא למטה, אלא כמצליף"]

¹⁸³ מזמור לאסף אל אלהים ה' דיבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו
¹⁸⁴

176. נד, ב - נה, א

כ"ט

כמנגדנא. כמכה ברצועה שמתחיל מן הכתפים ומכה והולך למטה: **אינו מזה על הכפורת.** על גגה אלא כנגד עוביה ולא היו דמים נוגעין בה:

כשהוא מזה. אחת למעלה מצדד גב ידו למטה ומזה כלפי למעלה וכשהוא מזה השבע למטה מצדד ידו למעלה ומזה למול פניו אחת גבוהה ואחת בנמוך הימנה וכולן נופלות לארץ:

מנא הני מילי. דאינו מזה על הכפורת אותן שתיים אחת של מעלה בפר ואחת של מעלה בשעיר על גג הכפורת ממש:

לא יאמר למטה בשעיר. לא יאמר ולפני הכפורת דהיינו למטה דשעיר דכתיב ביה והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת דלא צריך דסוף סוף גמר ממטה דפר שהרי לא פירש בו כמה הזאות וילפינו ליה לקמן ממטה דפר דכתיב ביה ולפני הכפורת יזה שבע פעמים וכיון דסוף סוף גמר מינייה לישתוק קרא מינייה וליגמרה לכולה מילתא דמטה דשעיר ממטה דפר דאיתקוש להדידי דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר דבשלמא למעלה דידיה איצטריך דמפורש בו אחת דכתיב והזה אותו על הכפורת ואותו חדא משמע ובמעלה דפר לא פירש אחת:

למה נאמר. למטה דשעיר לאקושי ליה מעלה דשעיר ולומר על הכפורת כלפני הכפורת מה לפני דלאו ממש נוגע בכפורת דהא לפני על הארץ משמע אף על דלא ממש נוגע בכפורת אלא לענין שיהא מצדד ידו למטה:

אדרבה לא יאמר למעלה בפר דלא צריך. דסוף סוף גמר לקמן ממעלה דשעיר שפירש בו אחת: **למה נאמר לאקושי.** לפני דפר לעל דפר שהמופנה בא ללמד: **מה על על ממש.** דהא על פני הכפורת כתיב אף לפני על ממש שיהו דמים נוגעים בעביה של כפורת:

אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי. כדאמרן למעלה דפר דקשיא לך לא יאמר מיבעי ליה לכדתניא וכו':

מאי "במצליף"?

מחוי רב יהודה:

נה, א כמנגדנא.

תנא:

"כשהוא מזה אינו מזה על הכפורת, אלא כנגד עוביה של כפורת, כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה, וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה."

מנא הני מילי?

אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי זירא:

אמר קרא: **"והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת"**¹⁸⁵ (ויקרא טז, טז),

לא יאמר **"למטה"** בשעיר דלא צריך, דגמר ממטה דפר, למה נאמר?

לאקושי **"על"** ל"לפני",

מה **"לפני"** - דלאו על,

אף **"על"** - דלאו על.

אדרבה!

לא יאמר למעלה בפר דלא צריך, דגמר ממעלה דשעיר,

למה נאמר?

לאקושי **"לפני"** ל"על":

מה **"על"** - על ממש, אף **"לפני"** - על ממש!

האי מאי?

אי אמרת בשלמא: למטה דשעיר לאקושי למעלה דפר,

מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב.

דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב:

"על פני הכפורת קדמה" (ויקרא טז, יד) -

זה בנה אב: כל מקום שנאמר: **"פני"** - אינו אלא קדים.

אלא אי אמרת: למעלה דפר לאקושי, למטה דשעיר, למאי אתא!

¹⁸⁵ ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת

177.נה, א

רפ"י

למדנו למעלה בשעיר אחת.
 דאותו חדא משמע:
 שאין תלמוד לומר וכו'. שהרי
 אף כאן פורש והזה ועל ולפני:

תנו רבנן:

"והזה אתו על הפפרת ולפני הפפרת" (ויקרא טז, טו) -

למדנו: במה למעלה בשעיר - אחת,

למטה בשעיר - איני יודע במה!

הריני דן:

ונאמרו דמים למטה בפר, ונאמרו למטה בשעיר

מה למטה בפר - שבע, אף למטה בשעיר - שבע.

או בלך לדרך זו:

ונאמרו דמים למעלה בשעיר, ונאמרו דמים למטה בשעיר.

מה למעלה בשעיר - אחת, אף למטה בשעיר - אחת.

נראה למי דומה:

דנין - מטה ממטה,

ואין דנין - מטה מלמעלה.

אדרבה!

דנין - גופו מגופו,

ואין דנין - גופו מעלמא!

תלמוד לומר: "ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר" (ויקרא טז, טו),

שאין תלמוד לומר: "כאשר עשה",

ומה תלמוד לומר: "כאשר עשה"?

שיהיו כל עשיותיו שוות,

בשם שלמטה בפר - שבע,

בך למטה בשעיר - שבע.

למדנו במה למטה?

בפר ובשעיר שבע.

למעלה בפר איני יודע במה?

והריני דן:

ונאמרו דמים למעלה בשעיר, ונאמרו דמים למעלה בפר,

מה למעלה בשעיר - אחת,

אף למעלה בפר - אחת.

או בלך לדרך זו:

ונאמרו דמים למטה בפר, ונאמרו דמים למעלה בפר.

מה למטה בפר - שבע, אף למעלה בפר - שבע.

נראה למי דומה?

דנין - מעלה מעלה,

ואין דנין - מעלה ממטה.

אדרבה!

דנין - גופו מגופו,

ואין דנין - גופו מעלמא!

תלמוד לומר: "ועשה את דמו כאשר עשה"¹⁸⁶,

שאין תלמוד לומר: "כאשר עשה",

ומה תלמוד לומר: "כאשר עשה"?

שיהיו כל עשיותיו שוות,

בשם שלמטה בפר - שבע,

בך למטה בשעיר - שבע.

וכשם שלמעלה בשעיר - אחת,

בך למעלה בפר - אחת".

¹⁸⁶ ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר

178.נה, א

רש"י

מר כי אתריה וכו'. באתריה דרבי מאיר מונין מנין כלל תחילה ואחר כך פרט כגון עשרים ואחת עשרים ושתים ובאתריה דרבי יהודה פרט תחילה שנים ועשרים שלש ועשרים:

שלא יטעה. שיהא לו שהות בנתיים לתת לבו למנין שלא יטעה:

לימד על הזאה וכו'. וכתבא חוקה לעיכובא:

"אחת, אחת ואחת ושתים".

תנו רבנן:
 "אחת,
 אחת ואחת,
 אחת ושתים,
 אחת ושלש,
 אחת וארבע,
 אחת וחמש,
 אחת ושש,
 אחת ושבע,
 דברי רבי מאיר.
 רבי יהודה אומר:
 אחת,
 אחת ואחת,
 שנים ואחת,
 שלש ואחת,
 ארבע ואחת,
 חמש ואחת,
 שש ואחת,
 שבע ואחת".

ולא פליגי,
 מר - כי אתריה,
 ומר - כי אתריה.

דכולי עלמא מיהת הזאה ראשונה צריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי טעמא?

רבי אלעזר אומר:
 שלא יטעה בהזאות.

רבי יוחנן אומר:
 אומר קרא: "ולפני הכפרת יזה"¹⁸⁷ (ויקרא טז, יד),
 שאין תלמוד לומר "יזה",
 ומה תלמוד לומר: "יזה"?
 לימד על הזאה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:
 דלא מנה, ולא טעה.

¹⁸⁷ והוה באצבעו על פני הכפורת ולפני הכפרת יזה

179. נה, א - נו, ב

רס"י

לא היו שופרות לקיני חובה. שופר לתת לתוכו מעות מי שעליו קן חובה של זב וזבה ויולדת או מטמא מקדש כשם שהיו שופרות לקן נדבה כדתניא לקמן בשמעתין והכהנים לוקחין במעות קינין ומקריבין אותן: **מפני תערובת חובה בנדבה.** שמא יתחלף שופר בשופר ויקריב ממעות שופר החובה נדבה או משל נדבה חובה ותיפסל שהחובה אחת לחטאת ואחת לעולה והנדבה כולן עולות ואין מעשה עולה ומעשה חטאת שוין: **לית ליה כתיבה.** אין סומכין על כך דזמנין דלאו אדעתיה לעיוני בכתבא: **משום דמחלפי.** אי עביד תרי מניח מזרק השעיר על זה ושל פר על זה וכשבא לקחת את דם הפר פעמים שנחלף לו ונטל את של שעיר הלכך כי ליכא אלא חד לא מנח האי עד דשקיל האי ונמצאו העבודות כסדרן של שעיר אחר פר בפנים ושל פר אחריה בהיכל ואחר כך של שעיר: **תקלין חדתינ.** על האחד תקלין עתיקין על השני קינין על השלישי גוזלי עולה על הרביעי עצים על החמישי לבונה על הששי זהב לכפורת על השביעי וששה היה כתוב עליהן נדבה: **תקלין חדתינ אלו שקלים של כל שנה ושנה.** מי שעליו להביא שקלי שנה זו שלא הביאן באדר מביאן כל שעה שירצה ונותנם בשופר של תקלין חדתינ והגזברים נותנים אותן בלשכה ותורמין מהם שלש הקופות בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג: **ישקול לשנה הבאה.** ונותנן לשופר של תקלין עתיקין והגזברין נותנים אותן לשירי לשכה של אשתקד שמהן בונים חומת העיר ומגדלותיה כדתנן בשקלים (פ"ד משנה ב): **קינין הן תורין.** ממעות שבו אין לוקחין אלא תורין: **כולן עולות.** ר' יהודה לטעמיה דאמר לא היו שופרות לקיני חובה ועצים ולבונה וזהב לכפורת מפרש במס' שקלים (פ"ו מ"ו) המתנדב עצים נותן מעות לאותו שופר ולא יפחות משני גזירין והמתנדב לבונה מביא מעות ונותן לתוך שופר לבונה ולוקחים מהן לבונה ומקטירין אותן נדבה על המזבח החיצון זהב לכפורת המתנדב זהב נותן מעות לתוך שופר ולוקחין מהן זהב לכלי שרת והן המזרקות הקרויין כפורי זהב בעזרא ודברי הימים (א כח): **וששה לנדבה.** לקיץ המזבח לתת לתוכן מעות שלוקחין מכל הרועות של מותר אשמות וחטאת ששנינו בהן ירעה וימכר ויפלו דמיו לנדבה ובפרק בתרא דמנחות (דף קז:): ששה שופרות כנגד ששה בתי אבות שבכל משמר ומשמר וכל אחד ואחד מכיר את של יומו ואם היה מזבח בטל ביומו שאין איש מביא קרבנות לוקחין בני בית אב מעות שופר שלהן ולוקחין מהן עולות והוא קיץ המזבח שמע מינה מיהת דר' יהודה אית ליה כתיבה דקתני והיה כתוב עליהן:

"יצא והניחו על פו הזהב שבהיכל.
[הביאו לו את השעיר,
שחטו, וקבל במזרק את דמו,

...
יצא והניחו על פו הזהב השני שבהיכל.
רבי יהודה אומר:
לא היה שם אלא פו אחד בלבד".

תנן התם:
"רבי יהודה אומר:
לא היו שופרות לקיני חובה,
מפני התערובות" (תוספתא שקלים ג, ב).

מאי "מפני התערובות"?

אמר רב יוסף:
מפני תערובת חובה בנדבה.

אמר ליה אביי:
ונעביד תרי,
ונכתוב עליהו הי דחובה והי דנדבה!

נה, ב רבי יהודה לית ליה כתיבה.

דתנן:

"רבי יהודה אומר:
לא היה שם אלא פו אחד בלבד".
תרי מאי טעמא לא? משום דמחלפי.
ונעביד תרי וליכתוב עליהו הי דפר והי דשעיר?
אלא, לרבי יהודה לית ליה כתיבה.

מיתיבי:

"שלוש עשרה שופרות היו במקדש,
והיה כתוב עליהן:
תקלין חדתינ,
ותקלין עתיקין,

וקינין,
וגוזלי עולה,
ועצים,
ולבונה,

וזהב לכפורת,
וששה לנדבה.

"תקלין חדתינ" - אלו שקלים של כל שנה ושנה.

"תקלין עתיקין" - מי שלא שקל אשתקד, ישקול לשנה הבאה.
"קינין" - הן תורין.

"גוזלי עולה" - הן בני יונה, וכולן עולות,
דברי רבי יהודה" (שקלים ו, ה)!

כי אתא רב דימי אמר:

אמר במערבא: גזירה משום חטאת שמתו בעליה.

רש"י

גזירה משום חטאת שמתו בעליה. שמא מת אחד מן הבעלים שנתנו מעות בשופר וכיון דיש בהן חטאות הוה להו מעות חטאת שמתו בעליה והן הולכות לים המלח ונמצאו מעורבות עם הכשרות ופוסלות אותן והיינו מפני התערבות:

שמתו בעליה ודאי. שאנו יודעין בו שמת משנתן מעות לשופר ועדיין לא קרבן:

ונברור ארבע זוזי. דמי החטאת וזוזי פשיטי קאמר זוזי מדינה שיש ח' מהן בזוזי צורי והן דמי פרידה אחת דתנן עמדו קינין בו ביום ברבעתים (כריתות ח.) והרובע הוא חצי דינר צורי שהוא ארבעה זוזי מדינה:

לית ליה ברירה. לא סמכינן אברירה למשרי איסורא:

הלוקח יין מבין הכותיים. קודם שגזרו עליהם ואין לו כלים להפריש לתוכן תרומות ומעשרות: **הרי הן תרומה.** בתוכו:

ומיחל. מעשר שני על המעות דמה שיש בידו לתקן ושותה מן התערובת וכשהיו לו כלים יפריש בס התרומה ומעשר דסמכינן אברירה ולומר זה היה התרומה והוא שתה חולין:

לכשיבקע. נחוש לו כלומר לא חיישינן לשמא יבקע דאפשר דמסר ליה לשומר:

אין אדם מתנה על שני דברים. להניח שני עירובין אחד למזרח ואחד למערב שמא אם יבאו שני חכמים אחד למזרח ואחד למערב ולומר לאי זה מהן שארצה אלך למחר לפי שקניית עירוב בין השמשות היא וכשזה בורר למחר אותו שירצה לא סמכינן אברירה לומר הוברר שהעירוב לצד חכם זה קנה שביתה אמש אלא על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא הוא מתנה אם בא למזרח עירובי של מזרח יקנה ואם בא למערב עירובי של מערב יקנה ואילו לכאן ולכאן על שני חכמים למקום שארצה אלך לא דאין ברירה:

והוינן בה. דקס"ד בין השמשות עדיין חכם לא בא והוא באלכסון ויוכל לבא משתחשך למזרח ולמערב ובא לו לאחד מהן:

מזרח ומערב נמי. כשתלה זה עירובו בדעת החכם לומר יקנה עירוב לרוח שהחכם בא לה אין ברירה שמא בין השמשות היה בדעתו של חכם לרוח שכנגדה:

ואמר רבי יוחנן כשכבר בא חכם. בין השמשות דקנה עירוב לאותו הרוח שכך התנה זה מבעוד יום: **והשתא דאמרת.** טעמא דר' יהודה בקני חובה משום דברירה לית ליה אבל כתיבה אית ליה:

יום הכפורים. דקאמר לא היה שם אלא כן אחד ליעביד תרי וכו': **לאו אדעתיה.** לעיוני בכתיבה:

ומי חיישינן?

והתנן:

"השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים" (גיטין כח.)!

אלא, משום חטאת שמתו בעליה ודאי.

ונברור ארבעה זוזי ונשדי במיא, והנך נישתרו.

רבי יהודה לית ליה ברירה.

מנא לן?

אילמא מהא דתנן¹⁸⁸:

"הלוקח יין מבין הכותיים, ערב שבת עם חשכה,

עומד ואומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה.

עשרה - מעשר ראשון,

תשעה - מעשר שני.

ומיחל,

ושותה מיד,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון - אוסרין" (דמאי ז, ד תוספתא דמאי ח, ה).

אלמא: אין ברירה.

ממאי?

דילמא שאני התם, כדקתני טעמא:

"אמר לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמא יבקע הנוד, ונמצא שותה טבלים למפרע! ואמר להם: לכשיבקע."

אלא, מדתני איז.

דתני איז:

"רבי יהודה אומר:

אין אדם מתנה על שני דברים באחד.

אלא, אם בא חכם למזרח - עירובו למזרח,

למערב - עירובו למערב.

אבל לכאן ולכאן - לא."

והוינן בה: מאי שנא לכאן ולכאן, דלא?

דאין ברירה.

למזרח ומערב נמי אין ברירה?

ואמר רבי יוחנן:

כשכבר בא חכם.

והשתא דאמרין לרבי יהודה אין ברירה,

הא כתיבה אית ליה,

יום הכפורים נמי נעביד תרי ונכתוב עליהו!

משום חולשא דכהן גדול, לאו אדעתיה.

דאי לא תימא הכי,

בלא כתיבה נמי, האי נפיש, והאי זוטא.

וכי תימא לא מקביל ליה כוליה,

¹⁸⁸ תוספות ד"ה הלוקח יין גורס "דתיא".

כ"י

דם הפר סומק. כדאמרן באידך פירקין (דף מה.) שדומה לדם הפרים:
הוא. שליח צבור דנחית קמיה דרבא והיה אומר סדר יום הכפורים בתפלה כמו שאנו אומרים:
חדא כרבנן. דאמרת כן השני:
וחדא כרבי יהודה. דאמרת נטל תחילה ואחר כך הניח אלמא לא היה כן שני להניחו לכך הוצרך ליטול תחילה:

והאמר רב יהודה: השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר, שנאמר: **"ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה"** (ויקרא ד, ז). וכי תימא: דילמא משתפיך מיניה - האי חיוור, והאי סומק!

אלא, משום חולשא דכהן גדול לאו אדעתיה.
 הקא נמי - לאו אדעתיה.

ההוא דנחית קמיה דרבא,
 אמר: יצא והניחו על פן שני שבהיכל, נטל דם הפר, והניח דם השעיר.

אמר ליה:
 חדא - כרבנן,
 וחדא - כרבי יהודה!?

אימא: הניח דם השעיר, ונטל דם הפר.

180. נו, ב - נז, א

"וְהָזָה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרֻכֹּת בְּנֶגֶד אֲרוֹן מִבְּחוּץ".

תנו רבנן:

"וְזָכַן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד"¹⁸⁹ (ויקרא טז, טז).

מה תלמוד לומר?

בשם שמזה לפני לפנים - כך מזה בהיכל.

מה לפני לפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר - כך מזה בהיכל.

ובשם שלפני לפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר - כך מזה בהיכל.

"השכן אתם בתוך טמאתם" (ויקרא טז, טז) - אפילו בשעה שהו טמאים שכניה עמקם.

אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא:

השתא ברי טמאים אתון,

דכתיב: **"טמאתה בשוליה"** (איכה א, ט).

אמר ליה:

תא חזי מה כתיב בהו: **"השכן אתם בתוך טמאתם"** (ויקרא טז, טז),

אפילו בזמן שהו טמאין שכניה שרויה ביניהן.

וכי דבר הלמד בהיקש, חוזר ומלמד בהיקש!?

האי הימנו ודבר אחר הוא.

ולא הוי היקש

הניחא למאן דאמר: לא הוי היקש.

אלא למאן דאמר: הוי היקש, מאי איקא למימר?

מקומות הוא דגמרי מהדדי.

אי בעית אימא:

"חוצ" מ"בפנים בחדא זימנא גמר.

כ"י

השתא ברי. ודאי טמאים אתון ואין שכניה ביניכם שורה בטומאה:

וכי דבר הלמד בהיקש. כגון פר שלמד במתנות פנים אחת למעלה מן השעיר בהיקש והשעיר שבע למטה בהיקש מן הפר חוזרין ומלמדין מתנות שבפנים על מתנות הפרוכת בהיקש דוכן יעשה לאהל מועד וקיימא לן במסכת זבחים (דף מט:). דאין למדין בקדשים היקש מן ההיקש:

הימנו ודבר אחר. היקש הראשון לאו היקש הוא שהרי בין בפר בין בשעיר כתיב מעלה ומטה ולא הוצרכו ללמוד זה מזה אלא את המנין הלכך כל חד וחד מעצמו למד מקצת ודבר אחר מסייעו במקצת ואין זה למד בהיקש והיכי דמי היקש שאין חוזר ומלמד בהו כגון אם לא נאמר למטה בשעיר כלל או למעלה בפר לא נאמר כלל ולמדו הבהמות זו מזו בהיקש היינו היקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש:

הניחא למאן דאמר וכו'. פלוגתא בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף נז:).

מקומות הוא דגמרי מהדדי. אין זה היקש הלמד מן ההיקש שהרי בהיקש הראשון למדו בהמות זו מזו ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר ובהיקש השני לא הוקש שום דבר לאחת מן הבהמות ללמוד ממנה מה שלמדה בהיקש מחברתה אלא המקומות הוקשו זה לזה וכן יעשה לאהל מועד כאשר כפר על הקודש והקודש לא למד כלום מתחלה בהיקש אלא הפר הוקש לשעיר והשעיר לפר במתנות הקודש:

ואי בעית אימא חוצ מפנים בחד זימנא גמר. אי נמי סבירא לן דפנים בהיקש למד יכול לחזור וללמוד על ההיכל בבת אחת מה שכתוב בו בפירוש כגון אחת למעלה בשעיר ושבע למטה בפר ועמהם אף מה שלמד בהיקש והיכי דמי היקש שאינו למד מן ההיקש כגון אם לא הוצרך היכל ללמוד מן לפני ולפנים אלא מה שלמד בהיקש אבל השתא דהוצרך ללמוד ממנו את המפורש בו למד הכל בבת אחת:

¹⁸⁹ וכיפר על הקודש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השוכן איתם בתוך טומאותם

181. נז, א

רש"י

אני ראיתיה ברומי. במסכת מעילה (דף יז:) גבי בן תלמיון נעשה נס לר' אלעזר ברבי יוסי שריפא את בת מלך רומי שנכנס שד בגופה ששמו בן תלמיון והכניסוהו לאוצר המלך ליטול כל מה שירצה ולא היה חפץ אלא ליטול משם איגרות שכתבו גזירות שגזרו על ישראל ומצאם וקרעם ושם ראה כלי בית המקדש באוצר: כסדרן. מלמעלה למטה כמצליף:

תנא:

"בְּשֵׁהוּא מִזָּה אֵינוּ מִזָּה עַל הַפְּרוּכָת, אֲלֵא כְּנֶגֶד הַפְּרוּכָת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי:

אֲנִי רָאִיתִיהָ בְּרֹמִי,

וְהָיוּ עָלֶיהָ כְּמָה טִיפֵי דְמִים שֶׁל פֶּר וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים!"

וְדִלְמָא דְפֶר הָעֵלָם דְּכָר שֶׁל צְבוּר, וְשִׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה הוּוּ?

דְּחִזָּא דְעֵבִידֵי כְּסִדְרָן.

וְתַנָּיָא¹⁹⁰ נְמִי גְבִי פֶר הָעֵלָם דְּכָר שֶׁל צְבוּר כִּי הָאֵי גּוֹנָא:

"בְּשֵׁהוּא מִזָּה לֹא הָיוּ נוֹגְעִין בְּפְרוּכָת, וְאִם נִגְעוּ נִגְעוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי:

אֲנִי רָאִיתִיהָ בְּרֹמִי,

וְהָיוּ עָלֶיהָ כְּמָה טִיפֵי דְמִים שֶׁל פֶּר הָעֵלָם דְּכָר שֶׁל צְבוּר, וְשִׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה."

וְדִלְמָא דְפֶר וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים נִינְהוּ?

דְּחִזְנָהוּ דְעֵבִידֵי שְׁלֵא כְּסִדְרָן.

¹⁹⁰ גירסת תוס' ראש ותוס' ישנים.

182. נז, א-ב

רפ"י

דמים בדמים. של פר ושל שעיר קודם שנתן בפנים כלום: **באתרא דחשוכא.** בבבל שהיא מצולה: **הא קא יהיב למעלה דשעיר.** שנותן אחת למעלה לשם פר ולשם שעיר: **וכלה מכפר.** כלה הכפרות כמו שהן אמורות בענין: **במתנות אחרונות.** אחר שנתן אחת למעלה מן הפר: **כוסות בכוסות.** שאינו מכיר איזה כוס של פר ואיזה כוס של שעיר: **נותן וחוזר ונותן וחוזר ונותן.** בכל עבודה ועבודה נותן אחת למעלה ושבע למטה מן האחד וחוזר ונותן מן השני וחוזר ונותן מן הראשון דמה נפשך אם ראשון של פר היה ושני שעיר יצא בראשונה ובשניה ואי ראשון של שעיר היה והרי הוא כמו שאינו כדתניא פר מעכב את השעיר יצא בשניה ובשלישית שהרי קדם פר לשעיר וכן בהיכל:

מקצת דמים נתערבו. כגון שנשפך משני מזרקות לתוך מזרק שלישי ריקם ונשתייר בהם בכל אחד ואחד: **פשיטא לי דכי יהיב.** מתנות מודאין יהיב ממה שנשאר במזרקות: **מיהו.** הא מיבעיא לן הנך שנתערבו בשלישי שירים הוו כאילו לא נתערבו וליסוד מזבח החיצון אזלי כדתנן (זבחים דף מז.) שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון: **או דילמא דחויין נינהו.** הואיל ואין מתנות הראשונות ניתנו ממנו ולאמה שבעזרה המביאה את כל ליכלוך העזרה לנחל קדרון אזלי: **אפילו למאן דאמר.** בברייתא לקמן כוס אחת וכו' כגון קיבל הדם בשתי כוסות ונתן את כל מתנות הקרנות מכוס אחת: **אבל האי דיהיב מיניה.** שהרי הדמים הללו שבמזרק שלישי נתקבלו בשני המזרקות שנתן מהן המתנות:

נתערבו לו דמים בדמים?

אמר רבא:

נותן אחת למעלה ושבע למטה, ועולה לו לכאן ולכאן.

אמרוה קמיה דרבי ירמיה,

אמר: בבלאי טפשא,

משום דדיירי בארעא דחשוכא, אמרי שמעתא דמחשכון. הא קא יהיב למעלה דשעיר מקמיה מטה דפר, והתורה אמרה: **"וכלה מכפר את הקדש"** (ויקרא טז, כ), כלה דם הפר, ואחר כך כלה דם השעיר!

אלא אמר רבי ירמיה:

נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם הפר, וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם השעיר.

נתערבו לו דמים בדמים במתנות האחרונות?

סבר רב פפא קמיה דרבא למימר:

נותן שבע למטה לשם פר ולשם שעיר, וחוזר ונותן אחת למעלה לשם שעיר.

אמר ליה רבא:

עד השתא קרו לן טפשא, והשתא טפשא דטפשא!

דקא מגמרין להו ולא גמירי,

והא קא יהיב מטה דשעיר מקמי מעלה דשעיר, והתורה אמרה: תן למעלה, ואחר כך למטה!

אלא אמר רבא:

נותן שבע למטה - לשם פר,

וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה - לשם שעיר.

נז, ב

נתערבו לו כוסות בכוסות?

נותן, וחוזר ונותן, וחוזר ונותן שלשה פעמים.

מקצת דמים נתערבו לו, ומקצת דמים לא נתערבו לו?

פשיטא: כי יהיב מודאין יהיב,

מיהו הנך?

שירים הוו וליסוד אזלי, או דילמא דחויין הוו ואזלו לאמה?

אמר רב פפא:

אפילו למאן דאמר: כוס אחד עושה חבירו שירים.

הני מילי היכא דאי בעי למיתב מציי יהיב.

אבל האי, דאי בעי למיתב לא מציי יהיב לא.

רש"י

דתניא. פלוגתא דכוס עושה חבירו דחוי או שירים דאמרן לעיל אפילו למי"ד וכו'.

למעלה הוא אומר. בחטאת דשעיר נשיא (ויקרא ד) ואת דמו ישפוך וגוי ובשירים כתיב ולא כתיב הכא כל ולמטה בחטאת יחיד בשירים דידה כתיב כל: הי"ג מנין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן מזה אחת ומזה אחת שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך יכול אפילו נתן ארבע מתנות מאחת מהן ת"ל ואת דמו ישפוך הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה ר"א בר"ש אמר מנין לחטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מכוס ראשון שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך ת"ק סבר כוס עושה את חבירו דחוי ור"א בר"ש סבר כוס עושה את חבירו שירים:

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אדרבה: אפילו למאן דאמר: כוס אחד עושה את חבירו דחוי, הני מילי דדחיה בידים, אבל היכא דלא דחיה בידים - לא.

דתניא:

"למעלה הוא אומר:

"ואת דמו ישפך"¹⁹¹ (ויקרא ד, כה),

ולמטה הוא אומר:

"ואת כל דמה ישפך"¹⁹² (ויקרא ד, ל),

מניין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות, ונתן מזה אחת, ומזה אחת - שכולן נשפכין ליסוד?

תלמוד לומר: "ואת כל דמה ישפך" (ויקרא ד, ל).

יכול אפילו נתן ארבע מתנות מאחת מהן?

תלמוד לומר: "ואת דמו ישפך".

הוא - נשפך ליסוד,

והן - נשפכין לאמה.

דבי אליעזר ברבי שמעון אומר:

מניין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מאחד מהן שכולן נשפכין ליסוד?

תלמוד לומר: "ואת כל דמה ישפך".

ולרבי אליעזר ברבי שמעון,

הא כתיב: "ואת דמו ישפך"

אמר רב אשי:

למעוטי שירים שבצואר הבהמה.

¹⁹¹ ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העולה

¹⁹² ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח

183. נז, ב - נח, א

רש"י

מערבין לקרנות. מערבין דם פר בדם שער כשבא ליתן מתנות קרנות מזבח הפנימי: **אין מערבין.** דמשמע ליה ולקח מדם הפר ומדם השער מכל אחד בפני עצמו: **דאמר אע"ג דלא כתיב יחדיו וכו'.** דתניא (סנהדרין דף סו.) איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו בלא אמו אמו בלא אביו מניין ת"ל אביו קילל אמו קילל דברי רבי יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע כל אחד ואחד בעצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו אלמא לר' יאשיה אי לא הדר כתיב אביו ואמו קילל הוה אמינא רישיה דקרא שניהן כאחד משמע הכא נמי מדם הפר ומדם השער שניהן כאחד משמע: **דכתיב אחת.** וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה (שמות ל) ולא שתיים: **תניא דלא כשנויין.** אלא כמה דסלקא דעתך מעיקרא דר' יאשיה הוא דאמר מערבין:

"עירה דם הפר לתוך דם השער".

תנו כמאן דאמר: מערבין לקרנות.

דאיתמר¹⁹³:

רבי יאשיה ורבי יונתן:

חד אמר: מערבין,

וחד אמר: אין מערבין.

תסתיים דרבי יאשיה הוא דאמר מערבין. דאמר אף על גב דלא כתיב 'יחדיו' כמאן דכתיב 'יחדיו' דמי.

אפילו תימא: רבי יונתן הוא, שאני הכא, דכתיב: **"אחת"**¹⁹⁴ (שמות ל, י).

תניא דלא כשנויין:

"ולקח מדם הפר ומדם השער"¹⁹⁵ (ויקרא טז, יח),

שיהיו מעורבין,

דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר:

מזה בפני עצמו, ומזה בפני עצמו.

אמר לו רבי יאשיה:

והלא כבר נאמר: **"אחת"** (שמות ל, י)!

אמר לו רבי יונתן: הלא כבר נאמר: **"מדם הפר ומדם השער"** (ויקרא טז, יח).

אם כן למה נאמר: **"אחת"**?

לומר לך: אחת ולא שתיים מדם הפר, אחת ולא שתיים מדם השער".

תניא אידך:

"ולקח מדם הפר ומדם השער" (ויקרא טז, יח) - שיהיו מעורבין זה בזה. אתה אומר שיהיו מעורבין או אינו אלא מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו? תלמוד לומר: **"אחת"**."

וסתמא כרבי יאשיה.

נח,א

¹⁹³ תוספות ישנים נח: ד"ה דאיתמר: "ואע"פ שתנאים הן קאמר בלשון מימרא ונראה שהיו תנאים אחרונים". וע"ע ריטב"א, תוס' ראש.

¹⁹⁴ וכפר אהרן על-קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה וכפר עליו לדרתיכם קדש-קדשים הוא לה'

¹⁹⁵ ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השער ונתן על קרנות המזבח סביב

184. נח, א

"עִירָה דַם הַפֶּר לְתוֹךְ דַם הַשְּׁעִיר, וְנָתַן אֶת הַמֵּלֵא בְּרִיקוֹ."

בְּעֵא מִינִיָּה רַמִּי בַר חֲמָא מֵרַב חֶסְדָּא:
הֲנִיחַ מְזֻרְק בְּתוֹךְ מְזֻרְק, וְקָבַל בּוֹ אֶת הַדָּם, מַהוּ?
מִן בְּמִינֵנו חוּצָץ, אוֹ אֵינֵנו חוּצָץ?

אָמַר לִיה:
תְּנִיתוּהוּ:

"נָתַן אֶת הַמֵּלֵא בְּרִיקוֹ"

מֵאֵי לָאוּ הוֹשִׁיב מְזֻרְק מֵלֵא לְתוֹךְ מְזֻרְק רִיקוֹ.

לֹא, עִירָה מְזֻרְק מֵלֵא לְתוֹךְ מְזֻרְק רִיקוֹ.

הָא תְּנָא לִיה רִישָׁא: **"עִירָה דַם הַפֶּר לְתוֹךְ דַם הַשְּׁעִיר!"**

כְּדִי לְעַרְבּוֹן יָפָה יָפָה.

תָּא שְׁמַע:

"הֲיָה עוֹמֵד עַל גְּבֵי כְּלִי, אוֹ עַל גְּבֵי רֶגֶל חֲבִירוֹ - פְּסוּל!" (זבחים טו, ב)!

שְׂאֵנֵי רֶגֶל - דִּלָּא מְצִי מְבַטִּיל לִיה.

אִיכָּא דְאָמְרֵי:

הֲכִי בְּעֵי מִינִיָּה: דֶּרֶךְ שִׁירוֹת בְּכַךְ, אוֹ אֵין דֶּרֶךְ שִׁירוֹת בְּכַךְ?

תָּא שְׁמַע:

דֶּתְנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל:

"אֵת כָּל כְּלֵי הַשְּׁרֹת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָּם בְּקֹדֶשׁ" (במדבר ד, יב),

שְׁנֵי כְּלִים וְשִׁירוֹת אַחַת."

בְּעֵא מִינִיָּה רַמִּי בַר חֲמָא מֵרַב חֶסְדָּא:

הֲנִיחַ סִיב בְּתוֹךְ הַמְזֻרְק, וְקָבַל בּוֹ אֶת הַדָּם, מַהוּ?

מִן בְּשֵׂאֵינוּ מִינוּ חוּצָץ, אוֹ אֵינוּ חוּצָץ?

כִּינּוֹן דְּמַחְלָחַל - לֹא תִיַּיץ,

אוֹ דִּילְמָא לֹא שְׁנָא?

אָמַר לִיה:

תְּנִינָא:

"זוֹלַף וְהוֹלֵךְ עַד שְׁמַגִּיעַ לְסַפּוֹג" (פרה ו, ג)!

שְׂאֵנֵי מִיָּא דְקִלְיִשִׁי.

אִיכָּא דְאָמְרֵי:

הֲכִי פֶשֶׁט לִיה:

בְּדָם - כְּשֶׁר.

בְּקוּמָן - פְּסוּל.

רש"י

וקבל בו את הדם. כל קבלות של כל ימות השנה קמבעיא ליה:

מין במינו. מזרק במזרק:

חוצץ. ונמצא שאין קבלה זו בכהן שהרי אינו אחוז במזרק שהדם בו:

מאי לאו הושיב מזרק המלא בתוך הריקן. שעירה ממנו והא הכא נמי ולקח כתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר והך לקיחה אחיות המזרק היא:

לא עירה מזרק מלא. לאחר שעירה דם הפר לדם השעיר חוזר ומערה מזרק מלא לתוך מזרק ריקן:

עומד על גבי כלים וכו'. דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו ובין כלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה במסי זבחים (דף כד.) על גבי רגל חבירו. אלמא מין במינו חוצץ:

דלא מבטל ליה. חבירו את רגלו עד שיגמור עבודתו:

כלי השרת. שני כלים במשמע ושירות אחת:

סיב. הגדל סביב הדקל ונכרך עליו סביב כמין לולבין בגפנים והוא רך וסופג את הדם והדם יוצא מכל עבריו ואינו חוצץ כל כך מי הויא כי האי גוונא חציצה או לא:

זולף והולך וכו'. רישא דמתנני הכי (פרה פ"ו מ"ג) המקדש בשוקת והיה ספוג לתוכו מים שבספוג פסולין כיצד יעשה זולף והולך עד שמגיע לספוג שוקת היא אבן חלולה על שפת המעיין והמים נכנסין לה דרך חור שבדופנה ומשקין בה בהמות ומקדשין בה אפר חטאת לתוך מים חיים והיא הכלי מים שבספוג פסולין דחיים אל כלי בעינן שיהו המים נוגעין בכלי כיצד הוא עושה כשבא ליטול את המים וליתנם בצלוחית ובשפופרת זולף וגומר את כל המים אשר בשוקת עד שמגיע לספוג זולף שואף עד המצוי אגוטי"ר בלע"ז וכדאמרין במועד קטן (דף יא:) זולף וגומר כדרכו אלמא ספוג לא חייץ ולא פסיל אלא הנבלעים בתוכו והוא הדין לסיב:

שאני מיא דקלישי. ויוצאות מכל עבריו ונכנסות בינו לבין הכלי אבל דם עב הוא:

בדם כשר. דקליש:

בקומץ פסול. בקידוש שהקומץ טעון להתקדש בכלי לאחר הקמיצה והוא כנגד קבלה בדם פסול דחייץ:

185. נח, ב

כ"י

מתני'

זה מזבח הזהב. דאילו מזבח החיצון לאו לפני ה' הוא:

התחיל מחטא ויורד. משום דסבירא ליה להאי תנא הקפה ברגל כדאמר בגמרא וכל מתנה ומתנה היתה בקרן שלפניו וסמוך לו וצריך ליתן מלמעלה למטה כי היכי דלא נתוסי מאניה שהמזבח גבוה אמתיים ואי אפשר לצדד ראשי אצבעותיו למטה ולתת המתנה בקרן מלמטה למעלה ועל כרחו ראשי אצבעותיו למעלה וכשהוא נותן באצבע כנגד חודה של קרן ונותן מתנה ארוכה ומשוכה אם מושך מלמטה למעלה הדם זב לתוך בית יד כתונת שלו וצריך ליתן מלמעלה למטה נקט לשון מחטא ויורד מחטא לשון ירידה היא כדאמרינן במנחות [סו:]: נושא עולה ומתחטא:

מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון. דהיינו בקרן דרומית מזרחית כדתנן באיזהו מקומן (זבחים דף נג.) שם גומר על מזבח הפנימי וטעמא אמרי' בגמ':

ר' אליעזר אומר. לא היה מקיפו ברגליו שהרי כולו אינו אלא אמה על אמה מרובעת וכיון שאין שלשת הקרנות סמוכות לו יכול ליתן מלמטה למעלה:

חוץ מזו. שהוא עומד אצלה שהיא לפניו שאי אפשר לו לצדד ראשי אצבעותיו למטה אלא למעלה וצריך למשוך המתנה מלמעלה למטה שאם מושכה מלמטה למעלה הדם זב לתוך בית יד כתנתו:

הזה על טהרו. אחר שגמר מתנות הקרנות מזה עליו שבע פעמים כדכתיב (ויקרא טז) והזה עליו מן הדם וגו':

טהרו. מפי בגמ':

של מזבח החיצון. שירי דמי חטאות החיצונות היה שופך על יסוד דרומי וטעמא מפרש בגמרא:

אלו ואלו. דמים החיצוני והפנימיים הנשפכים על יסוד מזבח העולה היו שותתין ונופלים מן היסוד על הרצפה:

ומתערבין באמה. סילון שבעזרה היוצא לנחל קדרון: **לגננין.** בעלי גנות:

ומועלין בהן. יש בהן איסור ליהנות בלא דמים:

גמ'

תנו רבנן וכי. הכי גר' לה בת"כ ויצא אל המזבח מה ת"ל אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר הבא על כל המצות שהוא עומד חוץ למזבח ומזה על הפרכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן ת"ל ויצא אל המזבח היכן היה לפניו מן המזבח תניא אידך לפני ה' מה תלמוד לומר אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר יום הכפורים שהוא עומד לפניו מן המזבח ומזה על הפרכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן תלמוד לומר מזבח קטרת הסמים (אשר) לפני ה' ואין הכהן לפני ה' הכי גרסינן נמי להך גבי פר כהן משיח בת"כ והכי פירושה דתרווייהו ויצא אל המזבח מה תלמוד לומר היה לו לכתוב וכפר על המזבח אשר לפני ה' מה ת"ל ויצא אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר כהן משיח ופר העדה שהכהן עומד חוץ למזבח כשהוא מזה הזאות שעל הפרכת ואינו עומד בין המזבח לפרוכת כדקתני בהך אידך ברייתא לקמן תלמוד לומר ויצא אל המזבח למדנו שעד עכשיו היה עומד בפנים מן המזבח תניא אידך גבי פר כהן משיח לפני ה' מה תלמוד לומר לכתוב ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים יודע אני שהיא לפני ה' מה תלמוד לומר לפני ה' מזבח לפני ה' ואין כהן לפני ה' המזבח מפסיק בין הכהן לפרוכת בשעת מתן הקרנות וכשהזה על הפרכת באותו מעמד עצמו היה שהרי לא נאמרה יציאה בינתיים למדנו שהיה עומד חוץ למזבח ומזה ואם תאמר והלא לא כתיב אשר לפני ה' אלא לפני ה' ואיכא למימר דאנתינה קאי והכהן לפני ה' אי אפשר לומר כן שהרי בפר העדה נאמר אשר לפני ה' ועל כרחיך אמזבח קאי ועבודת שניהן היה שוה:

נח, ב משנה

"וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ - אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" 196 (ויקרא טז, יח) - זֶה מִזְבַּח הַזָּהָב.

התחיל מחטא, ויורד.

מהיכן הוא מתחיל?

מקרן מזרחית צפונית,

צפונית מערבית,

מערבית דרומית,

דרומית מזרחית.

מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון,

משם היה גומר על מזבח הפנימי.

רבי אליעזר אומר:

במקומו היה עומד ומחטא.

ועל כולו, היה נותן מלמטה למעלה,

חוץ מזו שהיתה לפניו, שהיה נותן מלמעלה למטה.

הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים,

ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון.

ושל מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי.

אלו ואלו, מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון,

ונמכרין לגננין לזבל, ומועלין בהן.

גמרא

תנו רבנן:

"וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ" (ויקרא טז, יח) - מה תלמוד לומר?

אמר רבי נחמיה:

לפי שמצינו בפר הבא על כל המצות,

שכהן עומד חוץ למזבח ומזה על הפרכת בשעה שהוא מזה.

יכול אף זה כן?

תלמוד לומר: "וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ" -

היכן היה?

לפנים מן המזבח.

תניא אידך:

"לִפְנֵי ה'" 197 (ויקרא ד, יז) - מה תלמוד לומר?

אמר רבי נחמיה:

לפי שמצינו בפר ושעיר של יום הכפורים,

שכהן עומד לפניו מן המזבח ומזה על הפרכת בשעה שהוא מזה,

יכול אף זה כן?

תלמוד לומר: "מִזְבַּח קִטְרֵת הַסָּמִים לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּאֵהָל מוֹעֵד" (ויקרא ד, ז),

"מִזְבַּח" - "לִפְנֵי ה'".

ואין בהן - לפני ה'.

הא ביצד?

עומד חוץ למזבח ומזה.

196 ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכיפר עליו, ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב

197 והזה שבע פעמים לפני ה' את פני הפרכת

186. נח, ב - נט, א

רש"י

"התחיל מחטא ויורד".

תנו רבנן:

"התחיל מחטא ויורד.

מהיכן היה מתחיל?

מקרון מזרחית דרומית, דרומית מערבית, מערבית צפונית, צפונית מזרחית,

דברי רבי עקיבא.

רבי יוסי הגלילי אומר:

מקרון מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית.

מקום שרבי יוסי הגלילי מתחיל, שם רבי עקיבא פוסק.

מקום שרבי עקיבא מתחיל, שם רבי יוסי הגלילי פוסק".

דכולי עלמא מיהא בההוא קרון דפגע ברישא לא עביד.

מאי טעמא?

אמר שמואל:

דאמר קרא: "ויצא אל המזבח" - עד דנפיק מכוליה מזבח.

ולרבי עקיבא,

נקיף דרך ימין!

לימא בדרמי בר יחזקאל קא מיפלגי,

דתני¹⁹⁸ רמי בר יחזקאל:

"יום שעשה שלמה: עומד על שנים עשר בקר,

שלושה פנים צפונה, ושלושה פנים ימה, ושלושה פנים נגבה, ושלושה פנים מזרחה,

והים עליהם מלמעלה וכל אהריהם ביתה" (דברי הימים ב' ד, ד),

הא למדת, שכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח".

מר - אית ליה דרמי בר יחזקאל,

וקר - לית ליה דרמי בר יחזקאל.

לא, דכולי עלמא אית להו דרמי בר יחזקאל.

והקא בהא קא מיפלגי:

מר סבר: ילפינן פנים מחוץ,

וקר סבר: לא ילפינן פנים מחוץ.

ורבי עקיבא, נהי דלא יליף פנים מחוץ,

אי בעי הכי נעביד, אי בעי הכי נעביד!

אמר לך רבי עקיבא:

מדינא בההוא קרון דפגע ברישא,

בההוא עביד ברישא דאמר ריש לקיש: אין מעבירין על המצות.

ואמאי לא עביד?

משום דכתיב: "ויצא אל המזבח" - עד דנפיק מכוליה מזבח.

וכיון דהיב בההוא קרון, הדר אתי לההוא קרון דאיחייב למיתב ברישא.

נט, א

ואי בעית אימא:

אי סבירא לן הקפה ברגל,

דכולי עלמא לא פליגי דילפינן פנים מחוץ.

והקא בהא קא מיפלגי:

מהיכן מתחיל מקרון מזרחית דרומית. קסבר שתי פרוכת היו והחיצונה פרופה מן הדרום כדתנן במתניתין וכשיצא מבית קדשי הקדשים דרך הדרום הזה על הפרוכת וכשהשלים בא לו למזבח לדרומית מערבית שהיא ראשונה לו ושם לא היה נותן כדאמרינן לקמן דבעינן ויצא עד דנפיק מכוליה מזבח לפיכך יוצא למזרחית דרומית ומתחיל שם וחוזר דרך שמאל למערבית דרומית ולקמן פריך לקיף דרך ימין:

ר"י הגלילי אומר כו'. סבר לה כרבי יוסי דמתני' דאמר לא היתה שם אלא פרוכת אחת ופרופה מן הצפון וכשגמר מתנות פנים ויצא דרך הצפון פגע תחילה בצפונית מערבית דמזבח ושם לא נתן עד שיצא ובא לו למזרחית צפונית ונותן שם וחוזר לצפונית מערבית דרך ימין:

דכולי עלמא וכו'. דהא ע"כ מן המערב הוא בא ובמערבה של מזבח פוגע תחילה:

לימא רבי עקיבא שמקיף לשמאל ורבי יוסי הגלילי המקיף לימין בדרמי בר יחזקאל קא מיפלגי:

עומד על שנים עשר בקר. בים של נחושת שעשה שלמה כתיב שלשה פונים (צפון) וגוי' (דה"ב ד) מקרא זה מונה והולך דרך ימין המקיף את הים ובא מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח דרך ימין מקיפה:

דרך ימין למזרח. לא שייך למתני הכא למזרח אלא במס' זבחים דמייתי לה להא מתניתא על הכבש שהוא בדרום והעולה לו ופונה לימין למזרח הוא פונה ואגב ריהטא דההיא גירסא נקיט לה בכולה הש"ס:

ואי בעית אימא אי סבירא לן. דהקפה במזבח הפנימי ברגל היא כהקפה דחיצון דכולי עלמא ילפינן פנים מחוץ לענין ימין אלא סבירא להו להני תנאי דהקפה ביד ובמקומו עומד ומחטא לכל הקרנות לפי שאינו צריך להקיף ברגל שהרי כולו אינו אלא אמה על אמה:

¹⁹⁸ גירסת הגמרא המקבילה זבחים סב: וכן עוד הגורסים כך כאן. גירסת הדפוס: דאמר

רש"י

מכלל דת"ק. לא שני ליה בין הקפת פנימי לחיצון אלא שניהן ברגל ותנא קמא דמתני' רבי יוסי הגלילי היא דהא כוותיה קאמר בברייתא:
סביב דמזבח הפנימי. דכתיב ביה על קרנות המזבח סביב (ויקרא טז):
סביב דמזבח החיצון. מה זה ברגל אף זה ברגל:
במקום חדא קרן. שהקרן של חיצון אמה על אמה:

מִרְסָבֵר: הַקֶּפֶה בְּיָד,
 וּמִרְסָבֵר: הַקֶּפֶה בְּרֶגֶל.

וְאֵי בְעֵית אֵימָא:
 דְּכוּלֵי עֲלָמָא הַקֶּפֶה בְּיָד,
 וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפְלָגִי:
 מִרְסָבֵר: יִלְפִינָן יָד מִרְגְּלָא.
 וּמִרְסָבֵר: לָא יִלְפִינָן.

וְסָבֵר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הַקֶּפֶה בְּיָד?
 וְהָא מְדַקְתָּנִי סִיפָא:

"רבי אליעזר אומר:

במקומו היה עומד ומחטא.

מִכְּלָל דְּתַנָּא קָמָא לָא סָבִירָא לֵיה!

אֵלָא מְחֻוּרְתָא כְּדִשְׁנִינָן מַעֲיָקְרָא,
 מִרְסָבֵר: הַקֶּפֶה בְּיָד,
 וּמִרְסָבֵר: הַקֶּפֶה בְּרֶגֶל.

¹⁹⁹ וְבְהָא קָא מִיפְלָגִי:

מִרְסָבֵר: **"סביב"** ²⁰⁰ (ויקרא טז, יח) דְּמִזְבֵּחַ פְּנִימִי כִּי **"סביב"** ²⁰¹ (ויקרא א, ה) דְּמִזְבֵּחַ חִיצוֹן.
 וּמִרְסָבֵר: כּוּלֵיהּ מִזְבֵּחַ פְּנִימִי בְּמִקּוּם חֲדָא קָרְן דְּמִזְבֵּחַ חִיצוֹן קָאִי.

תניא:

"אמר רבי ישמעאל:

שני כהנים גדולים נשתיירו במקדש ראשון,

זה אומר: בידי הקפתי,

וזה אומר: ברגלי הקפתי.

זה נותן טעם לדבריו, וזה נותן טעם לדבריו.

זה נותן טעם לדבריו: "סביב" דמזבח פנימי כ"סביב" דמזבח החיצון.

וזה נותן טעם לדבריו: כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דחיצון קאי."

¹⁹⁹ הגהות הגר"א. ולא גורס: "ואי בעית אימא"

²⁰⁰ ולקח מדים הפר ומדים השעיר ונתנו על-קרנות המזבח סביב.

²⁰¹ וזרקו את-הדם על-המזבח סביב אשר-פתח אהל מועד

187. נט, א

"רבי אליעזר אומר: במקומו היה עומד ומחטא".

מתניתין מני?

רבי יהודה היא.

דתניא:

"רבי מאיר אומר:

רבי אליעזר אומר:

במקומו עומד ומחטא,

ועל כולן היה נותן ממעלה למטה, חוץ מאותה שבאלכסון,

שנותן ממטה למעלה.

רבי יהודה אומר:

רבי אליעזר אומר:

במקומו עומד ומחטא, ועל כולן הוא נותן מלמטה למעלה, חוץ מזו שהיתה לפניו ממש,

שנותן ממעלה למטה.

כי היכי דלא נתווסן מאניה".

רש"י

מתניתין רבי יהודה היא.
דשמעינן ליה דאמר משום רבי אליעזר הכי:

ועל כולן הוא נותן מלמעלה למטה. בזו שלפניו על כרחו כדי שלא יזוב הדם לתוך בית ידו דהואיל וגבוה היא יותר מידו צריך להיות ראשי אצבעותיו למעלה ואם מושך מלמטה למעלה הדם זב לתוך בית ידו ובאותן של צדין נותן כדרך שהתחיל בזו חוץ מאותה שבאלכסון שהיא רחוקה ואם בא למשוך מלמעלה למטה טורח הוא לו להיות כפוף ופושט זרועו עד כלות המתנה אלא משכופף גופו ופושט זרועו מתחיל למטה ונוקף והולך למעלה:

ועל כולן נותן מלמטה למעלה. שכך נוח לו לכל הרחוקות:
דלא ניתוסי מאניה. כדפרישית:

188. נט, א

רפ"י

אפליגיה דמזבח. באמצע גובה כתלו:
טהר טיהרא. תרגום של צהרים (בראשית מג) שהוא בחצי היום:
חנניה אומר בצד צפוני היה נותן. כל שבע הזאות חנניה סבר פתח דפרוכת בדרום וכי נפיק במערבית דרומית פגע והתם לא יהיב ברישא חיטוי דקרנות כדאמרן עד דנפיק למזרחית דרומית ויהיב והדר למערבית דרומית לשמאל משום דבהא איחייב ברישא כדאמרן לעיל ומשם למערבית צפונית צפונית מזרחית והתם דגמריה לחיטוי יהיב שבע הזאות:
ורבי יוסי סבר פתח בצפון. כדקאמר במתניי הלכך במזרחית צפונית מתחיל ובדרומית מזרחית מסיים והתם יהיב להזאות:
במקום שקידשו. בקרנותיו שם טהרו בהזאות:

"הזה ממנו על טהרו של מזבח".

מאי "טהרו"?

אמר רבה בר רב שילא:

פלגיה דמזבח,

כדאמרי אינשי: "טהר טיהרא והוי פלגיה דיומא".

מיתיבי:

"בנשהוא מזה אינו מזה לא על גבי האפר ולא על גבי הגחלים, אלא חותה גחלים אילך ואילך, ומזה!"

אלא אמר רבה בר רב שילא:

על גלויה דמזבח,

כדכתיב: "ובעצם השמים לטהר" (שמות כד, י).

תניא:

"חנניא אומר:

בצד צפוני הוא נותן,

רבי יוסי אומר:

בצד דרומי הוא נותן".

במאי קמיפלגי?

מר סבר: פיתחא בדרום קאי.

ומר סבר: פיתחא בצפון קאי.

דכולי עלמא מיהא, היכא דגמרון מתנות דקרנות, התם יהיב על גגו.

מאי טעמא?

אמר קרא:

"וטהרו וקדשו"²⁰² (ויקרא טז, ט),

מקום שקדשו, שם טיהרו.

²⁰² והזה עליו מן-ההם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל

189. נט, א

"שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון".

דאמר קרא:

"ואת כל דם הפר ישפך"²⁰³ (ויקרא ד, ז) - וכי נפיק בההוא פגע ברישא.

"ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומית".

תנו רבנן:

"יסוד המזבח - זה יסוד דרומית.

אתה אומר יסוד דרומית, או אינו אלא יסוד מערבית?

אמר: ילמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל,

מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו, ואי זה? זה יסוד מערבי,

אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו, ואי זה? זה יסוד דרומי".

תניא:

"רבי ישמעאל אומר:

זה וזה - יסוד מערבי.

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

זה וזה - יסוד דרומי".

בשלמא רבי ישמעאל קסבר: ילמד סתום ממפורש.

אלא, רבי שמעון בן יוחאי, מאי טעמא?

אמר רב אשי:

קסבר פתחא בדרום קאי.

תנא דבי רבי ישמעאל בדבי רבי שמעון בן יוחאי,

זה וזה - יסוד דרומית.

וסימניד: משכיה גברי לגברא.

רפ"י

דאמר קרא. גבי פר כהן משיח ואת כל דם הפר וגוי (ויקרא ד) ותניא בתורת כהנים הפר לרבות פר יום הכפורים שיהו שיריו נשפכין ליסוד אשר פתח אהל מועד זה יסוד מערבי:

יסוד המזבח. האמורה בחטאת החיצונה: ה"ג אמרת ילמד ירידתו מן הכבש וכו' ירידתו מן הכבש בחיצונות ליציאתו מן ההיכל ושירים הפנימיים בידו:

זה וזה. חיצונות ופנימיות:

ילמד סתום. חיצונות שלא פורש בהן לאיזה יסוד:

מן המפורש. מן הפנימיות שכתוב בהן אל יסוד המזבח אשר פתח אהל מועד (שם) והוא יסוד מערבי:

קסבר פיתחא. דהיכל בדרומו של מזבח קאי הלכך יסוד אשר פתח אהל מועד היינו דרומי:

תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר'

שמעון בן יוחאי זה וזה יסוד

דרומי. בבית מדרשו של ר"ש בן יוחאי היו שונין משנת רבי

ישמעאל וגורסין בה זה וזה יסוד דרומי לומר חזר בו רבי

ישמעאל:

וסימן. שלא תטעה לומר זה וזה יסוד מערבי היו שונין:

משכיה גברי לגברא. תלמידי ר' שמעון משכו את ר' ישמעאל

לומר כדבריהן:

²⁰³ ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד

190. נט, א - ס, א

רס"י

אלא מדרבנן. מאן דאמר מועלין מדרבנן קאמר לשלם קרן אבל מדאורייתא להוסיף חומש לא: **מנא הני מילי.** דאין מעילה בדמים: **לכס.** ואני נתתיו לכם (ויקרא יז): **הוא.** כי הדם הוא בנפש יכפר (שם) הוא כהוייתו לפני כפרה כלאחר כפרה לאחר כפרה אין בו מעילה דכיון דנעשית מצותו תו לא קרינן ביה קדשי ה': **והרי תרומת הדשן.** דכתיב בו (שם ו) ושמו אצל המזבח דטעון גניזה אלמא אסור בהנאה וכיון דבהנאה אסור משום קדושתו מעילה נמי אית ביה: **ובגדי כהונה.** ארבעה בגדי לבן דכ"ג ביום הכפורים דכתיב בהו והניחם שם (ויקרא טז): **ראויין הן לכהן הדיוט.** וקיימא לן בגדי כהונה אין בהן מעילה מפני שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהו זריזין לפושטן מיד: **עגלה ערופה.** כתיב בה שם שם תהא גניזתה: **הערופה.** זו ולא אחרת:

"אלו ואלו מתערבין באמה, ויוצאין [לנחל קדרון, ונמכרין לגנניו לזבל, ומועלין בהו]".

תנו רבנן:
"מועלין בדמים,
דברי רבי מאיר ורבי שמעון.
וחכמים אומרים:
אין מועלין בהו".

נט, ב עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא - אין מועלין בהו.

מנא הני מילי?

אמר עולא:
אמר קרא: "לכם"²⁰⁴ (ויקרא יז, יא).

דבי רבי שמעון תנא:
"לכפר" - לכפרה נתתיו, ולא למעילה".

ורבי יוחנן אמר:
אמר קרא: "הוא" (ויקרא יז, יא),
לפני כפרה כלאחר כפרה;
מה לאחר כפרה - אין בו מעילה,
אף לפני כפרה - אין בו מעילה.

ואימא: לאחר כפרה - כלפני כפרה,
מה לפני כפרה יש בו מעילה - אף לאחר כפרה יש בו מעילה!

אין לה דבר שנעשית מצותו ומועלין בו.

ולא?! והרי תרומת הדשן!

ס, א משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.

הניחא לרבנן דאמרי: "והניחם שם" (ויקרא טז, כג), מלמד שטעונין גניזה. אלא לרבי דוסא, דאמר בגדי כהונה ראויין הן לכהן הדיוט, מאי איכא למימר?

משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה - שני כתובין הבאין כאחד. וכל שני כתובין הבאין כאחד - אין מלמדין.

הניחא למאן דאמר: "אין מלמדין",
אלא למאן דאמר: "מלמדין", מאי איכא למימר?

תרי מיעוטי כתיבי.
"ושמו"²⁰⁵ (ויקרא ו, ג).
"הערופה"²⁰⁶ (דברים כא, ו).

²⁰⁴ כי נפש הבשר בדם היא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם
²⁰⁵ והרים את-הדשן אשר תאכל האש את-העלה על-המזבח ושמו אצל המזבח.

רס"י

תלתא קראי כתיבי. לכם לכפר הוא:

חד למעוטי מותר. שאם אכל דם נותר בשוגג אינו חייב אלא אחת משום דם וכן אם אכל דם קדשים בטומאת הגוף שהיא בכרת בכולן אינו חייב אלא אחת משום דם וכן אם שגג בדם והזיד באחת מאלו פטור מכרת:

אבל מפיגול לא צריך למעוטי. שאם אכל דם מקרבן פיגול ממילתא אחריתי נפקא לן דפטור מכרת דפיגול:

בין לאדם בין למזבח. שאחרים מתירין אותן או לאכילת אדם כגון בשר קדשים הנאכל שתלוי בזריקת הדם שכל זמן שלא נזרק אסור באכילה כדכתיב ודם זבחך ישפך (דברים יב) והדר והבשר תאכל או מתירין למזבח כגון אימורין שזריקת הדם מכשרתן למזבח כדכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח חייבין עליו משום פיגול אם אכל מהן מקרבן מפוגל חייב כרת דכתיב (שם ז) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא אבל מתיר את אחרים כגון הדם והקומץ אין חייבין עליו משום פיגול דגמרינן משלמים דפיגול בשלמים כתיב ושלמים יש להן מתירין למזבח ומתירין לאדם שהדם מתיר את אימוריהן למזבח ובשרם לאכילה:

והני תלת קראי בדם - למה לי?

חד - למעוטי נותר,

וחד - למעוטי ממעילה,

וחד - למעוטי מטומאה.

אבל מפיגול לא צריך למעוטי קרא,

דתנן:

"כל שיש לו מתירין,

בין לאדם, בין למזבח - חייבין עליו משום פיגול.

ודם עצמו מתיר הוא" (ובחים מג).

191. ס, א-ב

כ"י

משנה

כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר.
 אם הקדים מעשה לחבירו - לא עשה כלום.
 הקדים דם השעיר לדם הפר - יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר.
 ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפר הדם - יביא דם אחר,
 ויחזור בתחילה מבפנים.
 וכן בהיכל,
 וכן במזבח הזהב.
 שכולן כפרה בפני עצמן.
רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:
 ממקום שפסקו, משם הוא מתחיל.

גמרא

תנו רבנן:

"כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר.
 אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום.
אמר רבי יהודה:
 אימתי? בדברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים.
 אבל דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ, אם הקדים מעשה לחבירו - מה שעשה עשוי.
רבי נחמיה אומר:
 במה דברים אמורים:
 בדברים הנעשים בבגדי לבן, בין מבפנים בין מבחוץ.
 אבל בדברים הנעשים בבגדי זהב מבחוץ - מה שעשה עשוי."

אמר רבי יוחנן:

ושניהם מקרא אחד דרשו:

"והיתה זאת לכם לחקת עולם ... אחת בשנה"²⁰⁷ (ויקרא טז, לד).

ס, ב

רבי יהודה סבר: מקום שמתכפרין בו פעם אחת בשנה.
 ורבי נחמיה סבר: דברים המתכפרין בהן פעם אחת בשנה.

אטו לרבי יהודה מקום כתיב!?

אלא, היינו טעמיה דרבי יהודה:

כתיב: "זאת" (ויקרא טז, לד),

וכתיב: "אחת" (ויקרא טז, לד),

חד - למעוטי בבגדי לבן מבחוץ,

וחד - למעוטי בבגדי זהב.

ורבי נחמיה?

חד - למעוטי בגדי זהב,

וחד - למעוטי שירים דלא מעכבי.

ורבי יהודה?

אי מעכבי - מעכבי,

ואי לא מעכבי - לא מעכבי.

מתני'
 האמורין על הסדר. במשנתנו:
 וכן בהיכל. נתן מקצת מתנות
 על הפרוכת ונשפך הדם יביא פר
 אחר ויתחיל מתנות הפרוכת
 ואין צריך לחזור ולהתחיל
 בכפורת:
שכולן כפרה בפני עצמן. לפיכך
 כפרה שנגמרה נגמרה:
ממקום שפסקו. ואפילו לא
 נגמרה אותה כפרה אין צריך
 לחזור וליתן מה שנתן:

גמ'

מבפנים. לפני ולפנים:

בבגדי לבן מבחוץ. כגון הגרלה
 וידוי ושפיכת שירים וכל מתנות
 הפרוכת ומזבח הזהב אם
 הקדים להן דבר מאוחר אין
 אלו מעכבין עליו לפוסלו אבל
 בשחיטה ובחפינה מודה הוא
 דצורך פנים כפנים דמי:

בבגדי זהב מבחוץ. כגון אילו
 ואיל העם שהקדים להן הוצאת
 כף ומחתה אין מעכבין עליו
 לפסול:

אחת בשנה. אלמא כי כתיב
 חוקה לעיכובא אחת בשנה
 כתיב:

רבי יהודה סבר. אמקום
 שכפרתו אחת בשנה כתיבא
 חוקה אבל אהיכל ואעזרות אפי'
 דברים הנעשים בבגדי לבן שאין
 כפרתן בכהן גדול אלא אחת
 בשנה לא כתיבא חוקה:

**דברים המתכפרים בהן אחת
 בשנה.** בין אמקום בין אבגדים:
כתיב זאת. משמע חוקה על זאת
 כתיבה ולא על אחרת:

למעוטי שירים. שפיכת שירים
 דלא מעכבי דבר המאוחר להם
 אם הקדימו להם ואע"פ שהן
 נעשין בבגדי לבן אין סדרן
 מעכב:

ור' יהודה אי מעכבי. שאר
 דברים הנעשים בבגדי לבן
 מבחוץ בכסדרן מעכבי אף
 שירים כסדרן:

ואי לא מעכבי. שאר דברים
 הנעשים בבגדי לבן לא מעכבי
 הני דאינהו נמי עבודה המעכבת
 כפרה היא ומאי חזית למעוטה:

²⁰⁷ והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה

רש"י

כדתניא. דלרבי יהודה שירים מעכבי כפרה כשאר המתנות אי עקר להו לגמרי הלכך אי חוקה אשאר א כתיבא אדידהו נמי כתיבא:

מפני מה לא נאמר. מי מעכב על דינו שלא נדרוש בלשון זה אם כלה כפר ואם לא כלה לא כפר: **ואמרינן.** באיזהו מקומן (זבחים דף נב:):

משמעות דורשין. מר משמע ליה הכי ומר משמע ליה הכי:

שירים מעכבי איכא בינייהו. רבי עקיבא סבר שירים לא מעכבי והכי קאמר אם כפר עיקר המתנות כלה ואפי' לא שפך שירים ורבי יהודה סבר מעכבי והכי קאמר אם כלה הכל אז כפר ואם לא כפר הכל אין הכפרה של מתנות כפרה:

ומי אמר רבי יוחנן הכי. דלרבי נחמיה שירים לא מעכבי דקאמרינן לעיל שניהן מקרא אחד דרשו ומסקנא לר' נחמיה חד למעוטי שירים דלא מעכבי:

והאמר רבי יוחנן. במסכת זבחים בפרק השוחט והמעלה בחוץ (שם קיא.) תנא רבי נחמיה כדברי האומר שירים מעכבי דקאמר רבי נחמיה התם שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב אלמא עבודה הן בפנים וקרינן בהו (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת:

כדתניא:

"וְכֹלָהּ מִכֶּפֶר אֶת הַקֹּדֶשׁ" (ויקרא טז, כ) -

אם כפר - כלה,

ואם לא כפר - לא כלה,

דברי רבי עקיבא.

אמר לו רבי יהודה:

מפני מה לא נאמר:

אם כלה - כפר,

ואם לא כלה - לא כפר?

שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום."

ואמרינן: מאי בינייהו?

רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.

חד אמר: מלשמועות דורשין איכא בינייהו.

וחד אמר: שירים מעכבי איכא בינייהו.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והאמר רבי יוחנן:

תנא רבי נחמיה כדברי האומר שירים מעכבי!

קשיא.

192. ס, ב - סא, א

רש"י

יביא דם אחר ויתחיל. והרי כבר
נקטר הקטורת וזה שוחט פר :
בקטורת לא קמיירי. ומיהו
ודאי צריך להקטיר קטורת
אחרת אחר שחיטת פר זה :

אמר רבי חנינא:

קטורת שחפנה קודם שחיטתו של פר - לא עשה ולא כלום.

כמאן?

דלא כרבי יהודה,

דאי רבי יהודה - האמר: כי פתיבא: "חקרה", בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים הוא דכתיבא!

אפילו תימא רבי יהודה, צורך פנים בפנים דמי.

תנן:

"אם עד שלא אמר מתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר, ויחזור ויזה בתחילה בפנים".
ואם איתא 'יחזור ויחפון' מבעי ליה!

סא, א בקטורת לא קא מיירי.

רס"י

הקדים דם השעיר. קא סלקא
 דעתך במתנות שבפנים קאמר
 דהוה ליה שעיר ששחטו קודם
 מתן דמו של פר:
 תרגומא עולא. דבמתנות
 שבהיכל קאמר אבל שחיטת
 השעיר במקומה היתה לאחר
 מתן דם הפר בפנים:

193. סא, א

אמר עולא:

שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר - לא עשה ולא כלום.

תנן:

"הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר אחר דם הפר".
 ואם איתא - 'יחזור וישחוט' מבעי ליה!

תרגומא עולא:

במתנות שבהיכל.

וכן אמר רבי אפס:

במתנות שבהיכל.

194. סא, א

רפ"י

זה לפני ולפנים. כפר בדמים הללו על טומאה שאירעה לפני ולפנים אם נכנס אדם שם בטומאה ואין בה ידיעה בסוף אבל הוה ידיעה בתחילה וילפינן מקראי בפ"ק דשבועות (דף ז:): ששעיר זה תולה עליה להגין מן היסורין עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד: זה היכל. על טומאה שאירעה בהיכל:

ואת המזבח כמשמעו. על טומאה שאירעה לאדם במזבח ושהה כדי השתחויה שזהו שיעור שהייה למי שנטמא בעזרה: הושוו כולן. בהאי יכפר בתרא כהנים לויים וישראלים ובטומאת מקדש וקדשיו אי אפשר להשוותן שהרי הפר מכפר על הכהנים והשעיר הנעשה בפנים על ישראל ובאיזה כפרה הושוו מלמד שכולם מתכפרים בוידוי של שעיר המשתלח בשאר עבירות דברי רבי יהודה: ר"ש אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו. ואין עמו וידוי:

כך דם הפר. בלא וידוי מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו: וכשם שידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כך וידוי של פר מכפר על הכהנים. ובמס' שבועות (דף יג:): פרכינן ולר"ש הא ודאי הושוו ומשנינן הושוו דבני כפרה נינהו מיהו כל חד מכפר בדידיה:

וכלה מכפר את הקודש זה לפני ולפנים. אלו הזאות של בין הבדים: זה היכל. הזאות שעל הפרוכת:

מכאן אמרו וכו'. לאו אנתן מקצת מתנות קאי אלא אגמר מתנות שבפנים ונשפך הדם דאמר מכאן דאין צריך לחזור ולעשות את זאת שגמר שהרי כפרה בפני עצמה היא: חטאת אחת אמרתי לך. להתכפר הכפרה בה ולא לעשות כפרה אחת משתי בהמות: ולא שני חטויין. לשנות ההזאה שתי פעמים:

[כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר. אם הקדים מעשה לחיבדו - לא עשה כלום. הקדים דם השעיר לדם הפר - יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר. ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם - יביא דם אחר, ויחזור בתחילה מבפנים.] וכו' בהיכל. וכו' במזבח [הזהב. שכולן כפרה בפני עצמן. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק, משם הוא מתחיל].

תנו רבנן

"**זכפר את מקדש הקדש**"²⁰⁸ (ויקרא טז, לג) - זה לפני ולפנים, **אהל מועד** - זה היכל, **מזבח** - כמשמעו, **יכפר** - אלו עזרות, **הכהנים** - כמשמען, **עם הקהל** - אלו ישראל, **יכפר** - אלו הלויים.

הושוו כולן לכפרה אחת שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח, שאר עבירות, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר:

כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו, כך דם הפר מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו, וכשם שידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות, כך וידוי של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות.

תנו רבנן:

"**וכלה מכפר את הקדש**"²⁰⁹ (ויקרא טז, כ) - זה לפני ולפנים, **אהל מועד** - זה היכל, **מזבח** - כמשמעו,

מלמד שכולן, כפרה כפרה בפני עצמן.

מכאן אמרו: נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה במתנות שבפנים. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

אינו מתחיל אלא ממקום שפסק.

גמר את המתנות שבפנים ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה במתנות שבהיכל. נתן מקצת מתנות שבהיכל ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחילה בהיכל. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

אינו מתחיל אלא ממקום שפסק.

גמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות המזבח. נתן מקצת מתנות שבמזבח ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות המזבח. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ממקום שפסק הוא מתחיל.

גמר מתנות שבמזבח ונשפך הדם - דברי הכל לא מעבבי.

אמר רבי יוחנן:

ושניהם מקרא אחד דרשו: "**מדם חטאת הכפרים אחת בשנה**"²¹⁰ (שמות ל, י), רבי מאיר סבר: "**חטאת אחת**" אמרתי לך, ולא שתי חטאות. רבי אלעזר ורבי שמעון סברי: 'חטוי' אחד אמרתי לך ולא שני חטויין.

²⁰⁸ זכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח ואת השעיר ועל כל עם הקהל יכפר

²⁰⁹ וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי

²¹⁰ וכיפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קודש קדשים הוא לה'

195. סא, א

רפ"י

לי חילק רבי יעקב בלוגין. לי נתן רבי יעקב חילוק בלוג שמן של מצורע שלא הושוו למתן דמים של יה"כ ושנה לי לא נחלקו ר"מ ורבי אלעזר ור"ש בעבודות החלוקות בו שבע הזאות שבפנים ומתן בהונות דלא אמרינן ממקום שפסק משם הוא מתחיל דכתיב לוג אחד שמן (ויקרא יד) לוג אחד אמרתי לך להיות הכפרה בו ולא שני לוגין דהתם הוא דאיכא למידרש חיטוי אחד אמרתי לך. אבל הכא ליכא למימר הכי: **מקצת מתנות שבפנים.** דכתיב (שם) והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים: **ויתחיל בתחילה בבהונות.** שהיא עבודה שניה כדכתיב (שם) ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן וגו': **מתנות הראש.** והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר (שם): **לי שנה ר' יעקב.** את המחלוקת הזה שבמשנתנו בלוגין של מצורע:

תניא:

"אמר רבי:

לי חילק רבי יעקב בלוגין".

ולא?!

והתניא:

"נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפף הלוג,

יביא לוג אחר ויתחיל בתחילה במתנות שבהיכל.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ממקום שפסק הוא מתחיל.

גמר מתנות שבהיכל ונשפף הלוג,

יביא לוג אחר ויתחיל בתחילה במתנות בהונות.

נתן מקצת מתנות בבהונות ונשפף הלוג,

יביא לוג אחר ויתחיל בתחילה במתנות שבהונות.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ממקום שפסק הוא מתחיל.

גמר מתנות שבהונות ונשפף הלוג - דברי הכל מתנות הראש לא מעפבות!"

אימא: לי שנה רבי יעקב בלוגין.

196. סא, א**כ"י**

אילימא משום דכתיב והנותר.
 דקרי להו שיריים:
ה"נ דלא מעכבי. והאמר מר
 (מנתות דף ט.) שיריים שחסרו
 בין קמיצה להקטרה אין
 מקטירין את הקומץ עליהו:
שאני הכא דכתיב ומיתר השמן
והנותר. מתנות בהונות קרויין
 שיריים דכתיב בהו ומיתר
 השמן וגו' ומתנות הראש קרויין
 שירי שיריים דכתיב בהו והנותר
 בשיריים הראשונים יתן על
 ראש המטהר:

אמר מר:

"מתנות הראש אין מעכבות."

מאי טעמא?

אילימא משום דכתיב: **"והנותר מן השמן"**²¹¹ (ויקרא יד, כט),אלא מעתה: **"והנותרת מן המנחה"**²¹² (ויקרא ב, ג),

הכי נמי דלא מעכבי?!

שאני התם, דכתיב: **"ומיתר ... והנותר"**²¹³ (ויקרא יד, יח).²¹¹ והנותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המיטהר לכפר עליו לפני ה'²¹² והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קודש קדשים מאישי ה'²¹³ ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוך אוזן המיטהר הימנית ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית. והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המיטהר

197. סא, א-ב

רפ"י

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו. כגון לשם עולה או לשם שלמים ואמר מר (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה:

באנו. לדבר זה לתוך מחלוקתן של ר"מ ורבי אלעזר יש לנו ללמוד שכשם שחולקין בזה כך חולקין בזה:

לר"מ. דאמר עבודה שלא נגמרה הרי היא כמי שאינה אף זו הואיל ולא נגמרה שהרי לא עלתה לשם חובה אף על פי שנתן ממנו לבהונות הרי היא כמי שאינה ויביא אשם אחר:

ולרבי אלעזר ור"ש דאמרי ממקום שפסק משם הוא מתחיל. אלמא לא אמר כמאן דליתא דמיא הכא נמי חשיבא היא ואי אפשר לגומרה באחר דהא כתיב (ויקרא יד) כבש אחד אשם אשם אחד אמרתי לך ולא שתי אשמות והכא ליכא לדחויי כדאמרין לעיל חטוי אחד אמרתי לך כו' הלכך אין לו תקנה:

והא אותו כתיב. והקריב אותו לאשם אותו שהונף עם הלוג ולא אחר ואפי' לר"מ נמי אין לו תקנה:

תניא כוותיה דרבי יוחנן. דאיכא למ"ד יביא אחר: **להכשירו.** למצורע זה לטהרו לאכול בקדשים:

ותני תנא וכו'. בתמיה וכי יש תנאים שונים צריך בדבר שאין לו תקנה:

צריך העברת תער. ביום מלאת ימי נזרו כדכתיב (במדבר ו) תער לא יעבור על ראשו עד מלאת אבל ביום מלאת יגלח בתער וזה אין לו שיער וקתני צריך:

ואמר רבי אבינא וכו' ופליגא. הא דרבי אבינא אדרי' פדת דאלו רבי פדת צריך ויש לו תקנה קאמר שיעבירנו על מקום השיער דאע"ג דכתיב וגלח הנזיר לא בעינן קרא כדכתיב היכא דלא אפשר:

אין לו טהרה עולמית. דבעינן קרא כדכתיב ופליגי בסנהדרין בפרק נגמר הדין:

אמר רבי יוחנן:

סא, ב אשם מצורע ששחטו שלא לשמו,

באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון.

רבי מאיר דאמר: יביא אחר ויתחיל בתחילה, הכא נמי יביא אחר וישחוט.

ולרבי אלעזר ורבי שמעון שאומרים: ממקום שפסק משם הוא מתחיל, הכא אין לו תקנה.

מתקיף ליה רב חסדא:

והא "אותו"²¹⁴ (ויקרא יד, יב) כתיב,

קשיא.

תניא כוותיה דרבי יוחנן:

"אשם מצורע ששחטו שלא לשמו,

או שלא נתן מדמו לגבי בהונות,

הרי זה עולה לגבי מזבח, וטעון נסכים, וצריך אשם אחר להכשירו".

ורב חסדא אמר לך:

מאי "צריך"?

צריך, ואין לו תקנה.

ותני תנא "צריך" - ואין לו תקנה!?

אין,

והתניא:

"נזיר ממוטר.

בית שמאי אומרים:

צריך העברת תער.

ובית הלל אומרים:

אין צריך העברת תער".

ואמר רבי אבינא:

כשאומרים בית שמאי "צריך", צריך - ואין לו תקנה.

ופליגא דרבי פדת.

דאמר רבי פדת:

בית שמאי ורבי אלעזר אמרו דבר אחד,

בית שמאי - הא דאמרן.

רבי אלעזר - דתנן:

"אין לו בהן יד ובוהן רגל - אין לו טהרה עולמית.

רבי אלעזר אומר:

נותן על מקומו ויוצא.

רבי שמעון אומר:

אם נתן על של שמאל יצא" (נגעים יד, ט).

198. סא, ב

רש"י

ולקח. באשם מצורע כתיב ולקח הכהן מדם האשם וכל לקיחה האמורה בדם תכף לשחיטה לשון קבלה הוא:
יכול אף למזבח כן. דקיימא לן אשם מצורע טעון מתן דמים לגבי מזבח כשאר אשמות וזה דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש והחזירו לך הכתוב לכללו בפירוש בפ"ק דיבמות (דף ז.) לכך נאמר בו כי כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים אף זה טעון מתן דמים ואימורים יכול אף דם הניתן על המזבח לא יתקבל בכלי ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן:
מה חטאת טעונה כלי. לקבלת דמה דכל הקרבנות נפקי לן בהיקישה (זבחים דף צז:) דזאת התורה לעולה ולמנחה לחטאת ולאשם ובעולה ובשלמים כתיב וישם באגנות (שמות כד) ואשם נמי מהיכא דגמר חטאת גמר איהו אלא אשם מצורע משום דיצא לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל ואזן ימנית הוצרך להחזירו לכללו בהיקישה דכחטאת האשם:

תנו רבנן:

"ולקח מדם האשם"²¹⁵ (ויקרא יד, יד).

יכול בבלי?

תלמוד לומר: "ונתן".

מה נתינה בעצמו של כהן,

אף לקיחה בעצמו של כהן.

יכול אף למזבח כן?

תלמוד לומר: "כי פחטאת האשם הוא" (ויקרא יד, יג),

מה חטאת טעונה כלי,

אף אשם טעון כלי.

נמצאת אתה אומר: אשם מצורע שני כהנים מקבילים את דמו,

אחד - ביד,

ואחד - בבלי.

זה שקבל בבלי, בא לו אצל מזבח,

וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע."

²¹⁵ ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המיטהר הימנית ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית

199. סא, ב

[ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם - יביא דם אחר, ויחזור בתחילה מבפנים. וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב. שכולן כפרה בפני עצמן].

תנו רבנן²¹⁶:

"וכלן מטמאים בגדים ונשרפין אבית הדשן, דברי רבי אלעזר ורבי שמעון, וחכמים אומרים: אין מטמאין בגדים, ואין נשרפין אבית הדשן אלא האחרון, הואיל וגמר בו כפרה".

רפ"י

וכלן מטמאין בגדים. כל הפרים והשעירים השנויים במשנתנו גבי נשפך הדם לאחר כפרה זו והביא פר שני לפרכת וגמר מתנות הפרכת ונשפך הדם והביא שלישי למתנות המזבח כולן נשרפין חוץ לשלש מחנות אבית הדשן ומטמאין בגדים העסוקין בשריפתן כדכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם וגוי' והשורף אותם יכבס בגדיו במים:

²¹⁶ גירסת הגהות הגר"א, ריטב"א תוספות ישנים ועוד.

200. סא, ב - טב, א

כ"י

כמה [שעירים] משלח. אם נשפך דם השעיר לאחר שגמר מתנות פנים והוצרך להביא שנים ולהגריל עליהן ושחט את של שם ונתן מתנות הפרוכת ונשפך הדם והוצרך עוד להביא שנים ולהגריל עליהן ושחט את של שם למתנות המזבח הרי כאן שלשה שעירי עזאזל משלשה זוגות:

וכי עדרו משלח. לא הזקיק הכתוב לשלח אלא אחד:

וכי עדרו שורף. רבא קא מהדר ליה לרב נחמן ולטעמיך וכי עדרו הזקיקו הכתוב לשרוף ותנן וכולן נשרפין אבית הדשן: **הכא כתיב אותו.** לשלח אותו לעזאזל (ויקרא טז):

את הלשכה. שהשליכו לתוכה שקלים שהביאו באדר וממלאין הגזברין מהן שלש קופות לתרומה לקנות מהן קרבנות צבור תמידין ומוספין:

בעידנא דאיתחזאי. קופה קמייתא להקריב ממנה:

לא איתחזאי בתרייתא. שהראשונה נראית להקרבה משנתרמה אבל שעיר של זוג ראשון לא נראה לשלוח עד שגמרו כל מתנות הדמים וכשגמרו נראה אחרון כראשון:

ואחר כך נמצא הראשון. או קודם חצות דארבעה עשר או אחר חצות וקא אמר רבי יוסי מצוה בראשון ואף על פי שהופרש השני קודם חצות וכי מטא חצות תרוייהו איחזו כי הדדי דהא כל כמה דלא מטא זמן שחיטת הפסח לא איחזי קמא

בעא מיניה רבא מרב נחמן: כמה שעירים משלח?

אמר ליה: וכי עדרו משלח?

אמר לו: סבא, וכי עדרו שורף?

מי דמי?
התם - לא כתיב: 'אתו',
הכא - כתיב: "אתו".

איתמר:
רב פפי משמיה דרבא אמר:
ראשון משלח,
ורב שימי משמיה דרבא אמר:
אחרון משלח.

בשלמא רב שימי משמיה דרבא, דאמר: אחרון משלח, קסבר: הואיל וגמר בו כפרה. אלא רב פפי משמיה דרבא, מאי קסבר?

סבר לה רבי יוסי, דאמר: מצוה בראשון.

הי רבי יוסי?
אילימא רבי יוסי דקופות.
דתנן²¹⁷:

"רבי יוסי אומר:
שלש קופות של שלש שלש סאין,
שבהם תורמין את הלשכה.
והיה כתוב עליהם אלף בית גימל" (שקלים ג, ב).
ותניא:

"אמר רבי יוסי:
למה כתוב עליהן אלף בית גימל?
לידע איזה מהן נתרמה ראשון, להביא הימנה ראשון, שמצוה בראשון."

דילמא בעידנא דאיתחזאי קמייתא לא איתחזאי בתרייתא.

אלא, רבי יוסי דפסח.
דתניא:

"המפריש פסחו ואבד, והפריש אחר תחתי,
ואחר כך נמצא הראשון, והרי שניה עומדיו,
אי זה מהן שידצה יקריב,
דברי חכמים.
רבי יוסי אומר:
מצוה בראשון.
ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו."

²¹⁷ לקיום גרסתנו מסורת הש"ס מוחק את המילים הראשונות שאינן מופיעות במשנה. בכת"י מינכן הגירסה דתניא.

הדרן עלך הוציאו לו